

De artikelen 40 tot 49 en 198 van de grondwet

<https://hdl.handle.net/1874/292719>

DE GRONDWET
 VAN NEDERLAND-INDIË
 VAN 1854
 MET DE WET VAN 1856
 EN DE WET VAN 1857
 IN VERBAND MET
 DE WET VAN 1858
 EN DE WET VAN 1859
 EN DE WET VAN 1860
 EN DE WET VAN 1861
 EN DE WET VAN 1862
 EN DE WET VAN 1863
 EN DE WET VAN 1864
 EN DE WET VAN 1865
 EN DE WET VAN 1866
 EN DE WET VAN 1867
 EN DE WET VAN 1868
 EN DE WET VAN 1869
 EN DE WET VAN 1870
 EN DE WET VAN 1871
 EN DE WET VAN 1872
 EN DE WET VAN 1873
 EN DE WET VAN 1874
 EN DE WET VAN 1875
 EN DE WET VAN 1876
 EN DE WET VAN 1877
 EN DE WET VAN 1878
 EN DE WET VAN 1879
 EN DE WET VAN 1880
 EN DE WET VAN 1881
 EN DE WET VAN 1882
 EN DE WET VAN 1883
 EN DE WET VAN 1884
 EN DE WET VAN 1885
 EN DE WET VAN 1886
 EN DE WET VAN 1887
 EN DE WET VAN 1888
 EN DE WET VAN 1889
 EN DE WET VAN 1890
 EN DE WET VAN 1891
 EN DE WET VAN 1892
 EN DE WET VAN 1893
 EN DE WET VAN 1894
 EN DE WET VAN 1895
 EN DE WET VAN 1896
 EN DE WET VAN 1897
 EN DE WET VAN 1898
 EN DE WET VAN 1899
 EN DE WET VAN 1900

**DE ARTIKELEN 40 TOT 49 EN 198 VAN
 DE GRONDWET.**

ROBERT JOHANNES ROBINSON

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

PHYSICS DEPARTMENT

RECEIVED

DECEMBER 10 1914

DE CROWLEY

DE ARTIKELEN 40 TOT 49 EN 198 VAN
DE GRONDWET.

ACADEMISCH PROEFSCHRIFT

TER VERKRIJGING VAN DEN GRAAD

VAN

DOCTOR IN HET ROMEINSCH EN HEDENDAAGSCH REGT

AAN

DE UTRECHTSCH E HOOGESCHOOL,

MET GOEDKEURING VAN DEN RECTOR-MAGNIFICUS

D^r. B. TER HAAR

VOOR DE REGTSGELEERDE FACULTEIT TE VERDEDIGEN

DOOR

ALBERT JOHAN ROEST

van 's Gravenhage.

Op Vrijdag, den 24sten Februarij 1860, te 2 ure.

UTRECHT,

KEMINK EN ZOON,

1860.

DE ARTHURIA JOY TO EN 1837
IN GARDNER

ACADAMIA PROGRESSIVA

THE UNIVERSITY OF THE STATE

DOCTOR IN THE SCIENCE OF MEDICINE

BY THE BOARD OF MEDICAL EXAMINERS

DR. R. T. HALL

OF THE UNIVERSITY OF THE STATE

ALBANY, N. Y.

OF THE UNIVERSITY OF THE STATE

ALBANY, N. Y.

I N H O U D.

	Blz.
INLEIDING.	1.
De omvang van het waar te nemen gezag, bl. 5. —	
De duur van 's konings minderjarigheid, bl. 12. — De	
leeftijd van den regent, bl. 13. — De betrekking tus-	
schen regentschap en voogdij, bl. 14.	
Art. 40 der grondwet.	16.
Art. 41 der grondwet.	17.
Art. 1 der wet op het regentschap (1850), bl. 25. —	
Art. 2 dier wet, bl. 26.	
Art. 42 der grondwet.	27.
Art. 43 der grondwet.	35.
Art. 44 der grondwet.	36.
Art. 45 der grondwet.	41.
Art. 3 der wet op het regentschap (1850), bl. 45.	

	Blz.
Art. 46 der grondwet.	46.
Art. 47 der grondwet.	51.
Art. 48 der grondwet.	58.
De wet op de kosten van het regentschap (1850), bl. 60.	
Art. 49 der grondwet.	63.
Art. 198 der grondwet.	65.

DE ARTIKELEN 40—49 EN 198

VAN

DE GRONDWET.

Het koninklijk gezag wordt bij ontstentenis of ongeschiktheid van den persoon des konings door een regent of door den regeringsraad waargenomen. Niet alleen tot bescherming van de regten der kroon: maar omdat aan het hoofd van den staat een eigen werkzaamheid, invloed, regt en verplichting werd opgedragen, welke ten allen tijde, tot instandhouding van het constitutioneel monarchale staatswezen, handhaving en waarneming behoeft. —

Men vindt vrij algemeen in de nieuwere staatsregelingen het een en ander omtrent deze tijdelijke waarneming voorgeschreven. Om het gewigt eener naauwkeurige grondwettelijke regeling van dit onderwerp te waarderen, is het niet noodig tot de middeneeuwen terug te gaan: ook latere, ook de laatste tijden bewezen er het belang van. In verscheiden rijken van Europa was gedurende den loop der jongste honderd jaren een regentschap noodzakelijk; meermalen werd dan de beantwoording ge-

eischt van de gewigtigste vragen, vragen die den aard der voornaamste staatsregtelijke instellingen raakten, en met menig beginsel in verband stonden: welken regel had men ter voorziening in den gestoorden gang der staatszaken te volgen? waar was het regt van voorziening, en hoever reikte het? welke magt zou den regent toekomen? eischte het staatsbelang, hem de handen vrij te laten of te binden? over al die punten, en ze waren de eenige niet, moest op hetzelfde oogenblik, dat voorziening vroeg, beslist worden. De regel moest bij dezelfde omstandigheid worden gegeven en toegepast: was het vreemd dat menig staatsman de verdenking ¹⁾ niet ontging, zich in het verdedigen van een blijvend staatsregtelijk beginsel door de politiek van het oogenblik te laten leiden? Ware het vreemd geweest, zoo, inderdaad, de algemeene regel van duurzaam staatsregt en staatsbelang, in plaats van 't bijzondere geval te beheerschen, voor den drang van persoonlijk voor- of nadeel, voor het ijveren van partijzucht, kortom voor de onmiddellijke gevolgen der toepassing had moeten zwichten?

1) Zie DUVERGIER, (Collection des lois, XLII. p. 295) van Engeland in 't jaar 1788 gewagende: il s'agissait donc là non d'une question de principes, mais bien d'une question de portefeuilles. Het schijnt, ook in Engeland, veler meening: te onderzoeken of zij regtvaardig is, ligt buiten het bestek van dit proefschrift; zie overigens bij art. 41. Dat de verdenking bestond, dat ze in den ligt verleidenden invloed der omstandigheden voedsel kon vinden, valt niet te ontkennen. Gegronnd of niet, haar aanwezen heeft waarde: ze zou, onder gelijke omstandigheden, iederen dag op nieuw mogelijk zijn: of meent men, dat er heden geen aanleiding meer voor kon bestaan? Laws, schreef JUNIUS met alle regt, are intended to guard against what men may do, not to trust to what they will do.

Het onderwerp zelf is belangrijk genoeg, om een goede regeling er van op hoogen prijs te stellen. Ontstentenis of onbekwaamheid van den vorst: de geschiedenis bewijst, hoe dikwerf het geval zich voordeed. Maatregelen ¹⁾, welke, bij het tijdelijk ontbreken der grondwettelijke orde, bestemd waren om eenheid te brengen in het beleid der staatsaangelegenheden, mogen hier buiten aanmerking blijven. Maar ook zonder zoodanige staatsschokken, waarbij trouwens de regelen, al bestonden ze, toch zelden kans van nakoming zouden hebben, zag men herhaalde malen de behoefte aan het vaststellen van een regentschap ontstaan onder omstandigheden, die iederen staat dagelijks kunnen treffen. Van dien aard waren de rede-

1) Men denke b. v. aan het regentschap van SURET DE CHOKIER in 1831; ook aan het opdragen van de waardigheid van lieutenant-général aan LODEWIJK PHILIPS van Orleans, in Jul. 1830. (GUIZOT, Mém. chap. IX; LAFAYETTE, Mém. Brux. 1819. II. p. 460. v. Maar ook CHATEAUBRIAND, Mém. d'outre-tombe. Brux. 1850. V. p. 155. vg.) Sommigen hadden in 1831 in België liever een lieutenant-général dan een regent gezien: zie bij JUSTE, Hist. du Congrès Nat. I. p. 282, het gevoelen van M. DEFACQZ. — Men kan hiermede nog vergelijken het luitenant-generaalschap van den graaf van Artois, eerst voor den zich noemenden oncle du roi, régent du royaume, den graaf van Provence, later voor denzelfde als koning van Frankrijk. Zie b. v. de verklaring van 28 Jan. 1793: LOUIS-STANISLAS-XAVIER, fils de France, oncle du roi et régent du royaume, mandons et ordonnons à tous Français et sujets du roi, d'obéir aux commandemens qu'ils recevront de nous de par le roi et du commandement de notre très-cher frère CHARLES-PHILIPPE de France, comte d'Artois, que nous avons nommé et substitué lieutenant-général du royaume, ; en bij DE MARTENS en DE CUSSEY, Recueil de traités, etc. III. p. 8. v. Convention signée à Paris, le 23 Avril 1814 entre M. le comte d'Artois et chacune des puissances alliées, waarin de graaf voorkomt als S. A. R. Monsieur, fils de France, frère du roi, lieutenant-général du royaume de France.

nen, die o. a. in 1765, 1788 en 1810 in Groot-Brittannië en in 1842 in Frankrijk de wetgevende magt hebben bezig gehouden: en telkens betrof de beraadslaging, naast de eischen van het eigen oogenblik, de eerste beginselen die bij zulk een onderwerp tot leidraad strekken ¹⁾ moesten.

De geschiedenis, na het gewigt der zaak te hebben aangetoond, zou, in de tweede maar voornaamste plaats, bij het nagaan van oorsprong en beteekenis der thans in de meeste staatsregelingen voorkomende bepalingen kunnen voorlichten: zij zou de verscheidenheid dier voorschriften zoowel als hun overeenstemming kunnen ophelderen: zij zou kunnen aanwijzen, hoe de trapswijze ontwikkeling van het regt van regentschap met die van het geheele staatsregt, voornamelijk met al wat de historie van het koningschap betreft, naauw samenhangt.

In dergelijk onderzoek ware beperking hoogst bezwaar-

1) Voor de maatregelen in Engeland ten jare 1765 genomen, en voor de belemmeringen die ook toen een onpartijdige beschouwing en behandeling kunnen hebben in den weg gestaan, zie the GRENVILLE Papers III, p. 15. vgg. en 125 vgg.; verder the RUSSELL Memoirs (WIFFEN) II, p. 555: the discussions, . . . which were attended with extraordinary jealousies and heats, brought to a crisis all the floating humours of the BUTE and BEDFORD partics. This had the strongest reasons for desiring to exclude from the regency the Princess Dowager; that, the most pressing interest in the explicit introduction of her name into the bill . . . The tendency, therefore, of her exclusion would have been a decisive blow to the perpetuation of Lord BUTE's secret influence, in the event of the king's demise . . .; vgl. MACAULAY's Crit. and Hist. Essays: Lord CHATHAM, V. p. 221. (Tauchn. ed.) Welligt zal men oordeelen, dat deze voorbeelden de gegrondheid staven van hetgeen Mr. H. W. TYDEMAN bij de grondwet van 1814 opmerkte, en ook op die van 1815 en 1848 kan worden overgebracht: zie bij art. 41.

lijk: aan de nederlandsche staatsinstellingen zou er slechts een zeer geringe plaats mogen worden ingeruimd: noodwendig zou 't geen op engelschen en franschen bodem geschied is, voor 't minst evenveel regt hebben op naauwkeurige beschouwing: en op dit gebied is een terugblik op middeneeuwsche gebeurtenissen en regtstoestanden, verre van een ijdel huldigen van het verouderde, het echte middel om tot een volledig verklaren van het nieuwere, in staat te stellen.

Om de bezwaren aan 't beperken zoowel als aan 't voltooijen van zulk een historisch onderzoek verbonden, zal het welligt regtvaardiging vinden, zoo in de volgende bladzijden slechts bij uitzondering van vroeger eeuwen wordt gewag gemaakt. De verklaring wordt er beproefd van die artikelen onzer grondwet, welke de waarneming van het koninklijke gezag bij ongeschiktheid of ontstentenis van den persoon des konings betreffen: met het oog in de eerste plaats op onze vroegere staatsregelingen, en verder op hetgeen de buitenlandsche constitutien te dezen opzichte bevelzen. De wetten van het jaar 1850, op het regentschap en op de kosten daarvan, worden behandeld bij die artikelen, die er de meeste betrekking op schijnen te hebben. Vooraf vindt men nog een en ander over den omvang van het waar te nemen gezag, over den duur van 's konings minderjarigheid, over den leeftijd van den regent en over de betrekking tusschen regentschap en voogdij.

De artikelen 40, 42 en 47 der grondwet gewagen van „het koninklijk gezag.” Gedurig werd bij de be-

handeling van de wet op het regentschap in 1850, naar den omvang van dat koninklijke gezag, hetwelk op den regent overgaat, gevraagd. In het algemeen verslag ¹⁾ leest men: „door eenige leden is het gevoelen voorgestaan, dat het in de daad wenschelijk was, bij de tegenwoordige wet in navolging der Fransche wet van 1842 ²⁾, de onschendbaarheid van den regent te bepalen. Zij konden het der regering niet toegeven, dat deze onschendbaarheid van zelf uit ons staatsregt voortvloeit, en zulks te minder, omdat, naar hun inzien, de regent, volgens onze grondwet, . . . niet al de attributen van het koningschap erlangt. In de grondwet ziet men toch onderscheid gemaakt tusschen de koninklijke waardigheid en het koninklijk gezag ³⁾. Alleen de waarneming van het koninklijk gezag wordt.. aan den regent opgedragen. Met de koninklijke waardigheid wordt hij niet bekleed, en het kan zeer betwijfeld worden, of sommige der koninklijke voorregten, b. v. dat om zijne beelden op de muntspiecen te doen stellen, wel op den regent overgaan.” Andere leden meenden, „dat de grondwet door den koning onschendbaar te verklaren, ook de onschendbaarheid van den regent, die tijdelijk met het koninklijk gezag wordt bekleed, beslist heeft.” De regering herinnerde in de memorie van beantwoording ⁴⁾, dat „in de grondwet magt en gezag wel als woorden van dezelfde betee-

1) Bijlagen tot de handelingen in vereen. zitting. 1850: bl. 10.

2) Wet 30 Aug. 1842, art. 3 en 4; artikel 12 der charte wordt o. a. op den regent toepasselijk verklaard.

3) In zeer verschillenden zin bezigen de schrijvers over ons staatsregt deze woorden: waardigheid en gezag.

4) Bijl. bl. 12.

kenis moeten worden beschouwd"; zij achtte de onschendbaarheid van den regent in ons staatsregt gegrond ¹⁾).

Niet het koningschap ²⁾, maar de waarneming van het koninklijke gezag, dat nimmer mag sluimeren ³⁾, wordt den regent opgedragen; de eigenschappen van dat gezag: de onverantwoordelijkheid, de eenheid der uitvoerende magt, het aandeel van de kroon in de wetgeving ⁴⁾, ze behooren hem allen te worden toegekend.

De onverantwoordelijkheid van den regent was in de constitutie van 1806 ⁵⁾ uitdrukkelijk opgenomen ⁶⁾. De volgende staatsregelingen bepaalden zelfs niet die van den persoon des konings: in 1848 werd zij voor deze ⁷⁾

1) Vgl. bij deze uitdrukking, Mr. THORBECKE Aant. I. p. 112 noot 1.

2) Het is waar, de minister van justitie gewaagde in 1850 van „tijdelijk koningschap (het regentschap)”, (zie Versl. van de vereen. zitt. bl. 2.) maar dat er de regering eigenlijk anders over dacht, bleek bij de behandeling van de wet op de kosten: zie bij art. 48. Vgl. de const. van Napels 1808. III. 2.

3) Il faut que l'autorité royale soit aussi pleine et aussi forte dans les mains du régent que dans celles du roi.... Sans cela, l'équilibre constitutionnel serait rompu: zoo luidde het verslag van DUPIN over de wet op het regentschap, 1842. Zie Annales du parl. fr. V. p. 3. Vgl. KRÜBER Oeff. R. des T. B. (3e druk 1831) II. 1. § 247, 3° en noot d. en e. Ook DAHLMANN, Politik I. p. 92.

4) Vgl. bij de art. 47 en 198.

5) Vgl. Frankrijk 1804, art. 25; Italië 1805, art. 8; Spanje 1808, art. 13; vgl. nu en later H. v. STRALEN, Specimen sistens legum fundam. Belg. ann. 1805, 1806, 1814, 1815 compar. L. B. 1822. p' 114—120.

6) Art. 24 § 2; vgl. Const. W. III. § 2 en Const. art. 20.

7) Mr. THORB. Aant. I. p. 109: „Men schijnt ook toen (1815), gelijk later nog onder ons, zoodanige verklaring enkel als inleiding tot die verantwoordelijkheid (die der ministers) te hebben aangemerkt.” Men mag, juist omdat de bepaling van art. 53a onzer grondwet dezen zin nog

opgeteekend, doch het voorbeeld door de constitutie van 1806 in haar art. 24 § 2 gegeven, volgde men niet ¹⁾.

Art. 26 § 1 is niet ²⁾ op den regent van toepassing: men zal wel in den regel geen prins, die hetzij reeds een kroon draagt, 't zij er vermoedelijk een zal ontvangen, tot regent benoemen: maar na de benoeming kon er hem toch een opkomen, de prins van Oranje (art. 46) kon er een dragen. Art. 26 § 1 bedoelt alleen den koning en de koningin; (art. 15 en 20;) maar § 2 („in geen geval”) blijft ook voor den regent ³⁾ geschreven.

vertoont, haar op den persoon van den regent toepassen. Stond ze op zichzelf, men behoorde welligt deze toepassing, die dan uitbreiding ware, te wraken. — Zie nog VOORDUIN, Grondw. bl. 144.

1) Volgens H. A. ZACHARIÄ, Deutsches Staats- und B. R. I. 214 v., kan de regent persönliche Unverantwortlichkeit, . . . wenigstens nach beendigter Regentschaft, nicht in Anspruch nehmen, insoferne er nicht selbst zugleich regierender Landesfürst ist. . . Hiermit steht nicht im Widerspruch, wenn die Strafgesetze Angriffe gegen den Regenten wie Hochverrath oder Majestätsbeleidigung geahndet wissen wollen. Vgl. PÖZL, Lehrb. des Bayerischen Verfassungsrechts, (2e dr., München, 1854.) p. 336; ook J. H. BOEHMER, Intr. in jus publ. univ. (2e dr. 1726.) p. 244. Pars specialis I. 4. § 14 y. Zie ook de rede van den markies DE BRÉZÉ (Ann. du Parl. fr. V. 126.) tegen deze onschendbaarheid. — Men vindt de niet verantwoordelijkheid o. a. in Frankrijk 1791, section de la rég. art. 11, (vgl. bl. 7 noot 5) en Port. 1826, art. 99; de verantwoordelijkheid o. a. in Noorw. Mei 1814, art. 45 en Nov. 1814, art. 45.

2) Vgl. Mr. THORB. Aant. I. p. 69: „een gelijksoortig verbod, (als dat van Gr. 1840 art. 23 § 1, nu art. 26 § 1. a.) was reeds bij de opdracht van het erfstadhouderschap in 1747 gegeven, ja uitgebreid over de voorgedesse moeder van een minderjarigen stadhouder, en het hoofd der militie onder eene gouvernante.”

3) Vgl. Frankrijk 1791, section de la rég. art. 2, en Secte org. 5 févr. 1813, art. 5: Un prince français assis sur un trône royal étranger, au moment du décès de l'empereur, n'est pas habile à exercer la régence;

Het regt van art. 30 vormt van het staatsgezag geen deel.

De heer **SCHOONEVELD** zeide ¹⁾ in de vereenigde zitting van 1850: „het zou nuttig geweest zijn, daarin (in de wet op 't regentschap) eene omschrijving op te nemen van de regten van den regent.... Het zal onzeker zijn, of de regent b. v. het regt van de munt of het regt van verheffing tot den adelstand heeft.” Het regt om eigen beeldtenis op de muntspecien te doen stellen, schijnt den regent niet te mogen worden toegekend ²⁾: in zooverre heeft de regent niet de volle uitoefening van het regt, den koning in art. 62 geeigend. Doch de bevoegdheid, gehoudenheid, om: „uitvoering te geven aan wettelijke verordeningen” ³⁾ die het muntwezen betreffen, ligt natuurlijk

zie ook Saksen 1831, art. 13 § 1: der Regierungsverweser hat, in so fern er nicht ein auswärtiger Regent ist, seinen wesentlichen Aufenthalt im Lande zu nehmen. Zie bij 3 en 4. VICT. c. 52: **STEPHEN**, New Comment. II. p. 425: (2e dr.) indien de regent (prins **ALBERT**) should cease to reside in the united kingdom, all the authorities. . vested in him shall determine.

1) Versl. p. 41 v.

2) Zie const. 1806, art. 37. Mr. **THORB.** Aant. I. p. 153. Mr. **DE BOSCH KEMPER**, Nederl. Staatsregt, p. 109: „'s Konings persoonlijke regten. — Er zijn eenige regten, die de grondwet aan den persoon des konings toekent als teekenen, dat hij wettig koning is: hiertoe behooren, dat zijne beeldtenis op de muntspecien gesteld wordt... Deze geheel persoonlijke regten gaan op den regent niet over.” Vgl. p. 104.

3) Mr. **DE BOSCH KEMPER**, t. a. p. p. 124: over art. 62: „de kracht dezer bepaling is, dat aan den koning, als souverain, de uiterlijke teekenen van het hoogheidsregt der munt toekomen. Het is een uiterlijk teeken, dat onze regeringsvorm monarchaal is... Overigens strekt zich het regt des konings omtrent de munt niet verder uit, dan uitvoering aan wettelijke verordeningen te geven.”

evenzeer binnen den kring der tijdelijke waarneming van 's konings gezag, als zij reeds uit art. 54 voor den koning zelf volgt¹⁾.

Het verleenon van adeldom behoort tot de „attributen der monarchale magt”²⁾, en er is geen grond om er den regent de uitoefening van te betwisten.

De geheele waarneming van het koninklijke gezag geschiedt in 's konings naam³⁾: in zijn naam worden de wetten, enz. afgekondigd⁴⁾, in zijn naam wordt regt

1) Vgl. art. 174 v.

2) Mr. DE BOSCH KEMPER, t. a. p. p. 125.

3) In het edict van 26 Dec. 1407 (l'édit de suppression des régencees genaamd: zie MERLIN, v. régence.) luidde de aanhef o. a.: considérant... que sitôt que son père est allé de vie à trépas, icelui ainsné, supposé qu'il soit mendre d'ans, en queleconque minorité qu'il soit, est et doit être tenu et réputé pour roi, et, ledit royaume être gouverné et les frais et besongnes d'icelui être disposez par lui et en son nom... Dit noemt MERLIN (XI. 134) het eenige punt van dit edict, dat later werd betracht. — Vgl. BLACKSTONE'S Comm. (ed. KERR. 1857) I. 242. — Zie voor later staatsregt b. v. Frankrijk 1804, 26; Spanje 1812, 197; 1837, 59; 1845, art. 61; Beijeren 1818, II. 15; Portugal 1822, 146; Saksen 1831, 12; Pruissen 1850, 58 § 1a.

4) Vgl. Mr. DE BOSCH KEMPER, t. a. p. p. 104 en 109. — Choix de Rapports et Discours III. p. 189; vgl. constit. 1791, art 4 van de section de la promulg. des lois. — Mr. J. G. H. VAN TETS in zijn ontwerp van wet op de zamenstelling en bevoegdheid van den raad van state (1848) art. 55, laat, „zoolang de waarneming van het koninklijk gezag door den raad duurt,” de wetten niet in 's konings naam afkondigen; vgl. Mr. C. J. VAN BELL, de raad van State: p. 110 en 111. Zie voor titel enz. van den regent, MERLIN XI. 149 v: het parlement van Parijs noemde den regent ORLEANS nooit Monseigneur, altijd Monsieur. Over het geschil tusschen den regent van Spanje, ESPARTERO, en den franschen gezant, DE SALVANDY, zie o. a. Galignani's Mess. van 29, 30 en 31 Dec. 1841, 4 en 5 Jan. 1842: de gezant beweerde het regt te hebben of delivering his letters to the Queen alone, and of communica-

gesproken: alleen bij ontstentenis eens konings zal dit alles door en in naam van den regeringsraad moeten geschieden.

Men vindt in onze grondwet 's regents ¹⁾ regeermagt door geenerlei beperkende bepalingen, behalve die van art. 198, waarover beneden, besnoeid. Het tegendeel geschiedde in verscheiden buitenlandsche staatswetten, zoo door naast hem een raad te stellen ²⁾, als door hem bepaalde handelingen te ontzeggen ³⁾.

Volgens de resolutien na den dood van prins WILLEM IV

ting personally with her Majesty, while the Regent pretends that the credentials should be presented to himself; volgens the Globe: it is with the chief of the Spanish government, and not with a Queen who is a minor and consequently incapable that France can maintain official relations; volgens the Post pleitten de voorbeelden, onder anderen dat van don DIEGO ANTONIO REYO, regent van Brazilië gedurende de minderjarigheid van PEDRO II, tegenover het fransche gouvernement, en dat van CELLAMARE met LODEWIK XV, voor DE SALVANDY's bewering: it can only be when the Sovereign is physically or morally incapable or incompetent to receive an Ambassador, that exceptions have taken place, as in the case of GEORGE III in this country.

1) Ook niet die van den regeringsraad: vgl. bij art. 47 over art. 24 § 2 en over de beperkingen waaraan elders dergelijke lichamen, ook wat de verantwoordelijkheid betreft, werden onderworpen.

2) Vgl. Fr. 1804, art. 27; (onze const. 1806, 24 § 1;) en Sete van 5 Febr. 1813, art. 19. v: conseil de régence. — Zie b. v. Altenburg 1831, 17; Beijeren 1818, II. 19; Saksen 1831, art. 14; ZACHARIÄ, Deutsches St. und B. R. I. p. 214: nach den neuern Verfassungsurk. ist entweder der Geheimerath, oder das Staatsministerium oder für gewisse Fälle auch die Versammlung der Agnaten (cf. Saksen. 14) der Regent-schaftsrath.

3) Vgl. Fr. 1804, 24; (vgl. 23 met ons art. 198;) vgl. loi 22 Mars—12 Sept. 1791, (réunie à la const.) art. 5, 9 en 10 van de afd. de la résidence des fonctionn. publics; zie b. v. Beijeren 1818, II, 17, 18; Hanover 1840, 23; Wurtemb. 1819, 15 § 2; Polen 1815, 52; Spanje 1812, 195: la régence exercera l'autorité royale avec les restrictions que

gemaakt, en na dien van prinses ANNA nagekomen, (1752 tot 1756 voor de staten der provinciën, en 1759 voor de staten-generaal¹⁾) was de „voogdij of waarneming der erfstadhouderlijke regten” aan de staten gebragt: in Friesland was de raadsbestelling aan de prinses grootmoeder, en na haar overlijden aan de prinses CAROLINA opgedragen²⁾. In het kapiteinschap-generaal werd de minderjarige prins vervangen door den hertog van Brunswijk: met beperking evenwel wat de patenten betref: het „commandement van de militie te water” besloot men „bij provisie buiten dispositie” te laten.

Over ontstentenis handelt art. 47 der grondwet; over ongeschiktheid de artikelen 40 en 42 (vgl. 47).

Het meest gewone geval is wel dat van art. 40: de minderjarigheid. De duur wordt er van geregeld in de afdeeling „van de voogdij”: de koning³⁾, zegt art. 34, is meerderjarig als zijn achttiende jaar vervuld is. Die leeftijd van 18 jaren is reeds gedurende geruimen tijd in veel andere landen aangenomen: hij was voorgeschreven in de gouden bulle van 1356, en vrij algemeen⁴⁾

les cortès détermineront; vgl. voor Engeland, 51 GEO. III. c. 1. met 52 GEO. III. c. 8. Zie ook 3 en 4 VICT. c. 52. (Vgl. bij art. 198.)

1) Deze daags na het overlijden der prinses gouvernante.

2) Zie resol. 12 Jun. 1755.

3) Dit voorschrift betreft ook de koningin: (art. 15, 20:) ook voor haar is de regel van B. W. 385 § 1 *a* door deze bepaling opgeheven. Niettemin blijft de gewone uitzondering, (van 385 § 1 *b*.) dat het huwelijk de minderjarigheid doet ophouden, evenzeer voor de koningin gelden, wier meerderjarigheid derhalve (B. W. 86) reeds voor de vervulling van het 18de jaar zal kunnen intreden.

4) Zie BLUNTSCHLI, Allg. Staatsr. p. 372. — Schwarzb. Sond. 1849,

namen hem de duitsche staatsregelingen op; hij geldt ook in Engeland¹⁾ en Belgie²⁾; Spanje bepaalde in de constitutie van 1812 den leeftijd van 18 jaar, maar nam in 1837 dien van 14 jaar aan³⁾. In Frankrijk werd in 1791, bij wijze van middenterm tusschen de gewone meerderjarigheid en het te voren voor koningen geldende gebruik, de leeftijd van 18 jaar⁴⁾ gekozen: naar de wet van Maart—Sept. 1791, die bij de constitutie is gevoegd, werd de minderjarige vorst op 14jarigen leeftijd⁵⁾ tot zijn onderrigting in den raad toegelaten⁶⁾.

Verscheidenheid bestaat ook in den voor den regent ge-

art. 52: 21 jaar; 1857, art. 15: 18 jaar; Waldeck 1852, art. 16: 21 jaar; Reuss jr. 1852, art. 48: 21 jaar; Saksen Meiningen 1829, art. 4: Der Herzog und sämtliche Prinzen des herzoglichen Hauses werden mit dem zurückgelegten 21. Lebensjahre grossjährig und regierungsfähig. Den Prinzen des herzoglichen Specialhauses erteilt der regierende Herzog auf Ansuchen ihres bisherigen oder hierzu besonders bestellten Vormunds die Grossjährigkeit, wenn sie wenigstens das achtzehnte Jahr ihres Alters erfüllt haben. Der Herzog selbst kann von der Obervormundschaft, unter Zustimmung des an Jahren ältesten regierenden Herrn des sächsischen Gesamtthauses aller Linien, nach zurückgelegten achtzehnten Lebensjahre für grossjährig erklärt werden. — Vgl. S. Altenb. 1831, art. 15; S. Coburg 1852, art. 11; vgl. Lucca 1805, art. 6. (20 jaar.)

1) 24 GEO. II. c. 24. 5 GEO. III. c. 27. 1 WILL. IV. c. 2. 3 en 4 VICT. c. 52.

2) Const. 1831, art. 80.

3) Vgl. const. 1845, art. 55.

4) Réimpression de l'ancien Moniteur VII. p. 685, 718. Choix de rapports, etc. III. p. 189, v., 200, 211, v.

5) Loi relative à la régence, etc. art. 15 § 7.

6) Vgl. Zweden 1809, art. 93 en 41: op 20 jaar meerderj., en op 18 jaar zitting in den staatsraad. — Zie de resol. van 1752 v.: prins WILLEM (of wel zijn zuster) zou op 18 jaar meerderjarig wezen en op 15 jaar sessie hebben in den raad van state en bij H. H. M.

vorderden ¹⁾ leeftijd: ons art. 46 vordert voor den prins van Oranje dien van 18 jaar ²⁾. De constitutie van 1791 eischte dien van 25 jaar: het Sete van 28 flor. ³⁾ XII, art. 18, schreef: Le régent doit être âgé au moins de 25 ans accomplis... De wet van Augustus 1842 eischte 21jarigen leeftijd.

De voorgdij werd van het regentschap allengs gescheiden ⁴⁾. Die afscheiding vindt men in de latere staatsregelingen nagenoeg algemeen: door haar „zijn ⁵⁾ groote moeijer-

1) Zie Hanovers eigen verscheidenheid art. 18—21: 18 j., 21 j., 25 j. — Zie ook Spanje 1845, art. 57: 20 j., vgl. met art. 60. (noot 2.)

2) Vgl. Spanje 1845, art. 60: 14 jaar.

3) Vgl. Sp. 1808, art. 9: 25 j.; Port. 1826, art. 92: 25 j. — Het Sete van 1813. 5 Févr., art. 8: voor den prince français: 21 jaar.

4) BLUNTSCHLI, p. 372: Das mittelalterliche Staatsrecht hatte die Neigung, die Stellvertretung des minderjährigen Thronfolgers aus dem Gesichtspunkte der persönlichen Vormundschaft zu behandeln. Dem modernen Staatsrecht aber ward die Aufgabe, schärfer zu trennen... Vgl. Fr. 1791, section de la rég. art. 16. v., en 1804, 30 § 3; maar Sete 5 févr. 1813, art. 1.

5) HOGENDORP, Bijdr. VIII, p. 231. vgl. 232. — Maar zie een zeer naauwe vereeniging in S. Altenburg 1831, art. 16. v.; en Brunswijk 1832, art. 22; S. Coburg 1852, art. 14 luidt: Der Regierungsverweser ist zugleich persönlicher Vormund des Herzogs. — Zie Polen 1791, X; vgl. b. v. Han. 1840, art. 25 § 1, waar, bij ontstentenis van de legitieme voogden, (moeder en grootm. van vaderszijde, niet hertrouwd,) die Erziehung des minderj. Königs dem bestellten Regenten, jedoch mit Beirath der vereinigten Minister gebührt: te vergelijken met § 3: Die Aufsicht über die Person des durch Geisteskrankheit an der Ausübung der Regierung verhinderten Königs und die Sorge für Denselben darf der Regent nicht übernehmen. (Vgl. Saksen 1831, 15.) Aan de hertogin van Kent werd door de acte 1 WILL. IV. c. 2, en aan prins ALBERT bij die van 3 en 4 vict. c. 52, zoo 't reg. als de voorgdij opgedragen.

lijkheden en zelfs gevaren afgesneden." Maar verschillend is de invloed, dien men den regent op de voogdij behouden liet ¹⁾.

In de ²⁾ constitutie van 1806, art. 23 ³⁾, werd de koningin tot 't regentschap, in art. 25 de koninginmoeder tot de voogdij geroepen: men bedoelde natuurlijk dezelfde: bij HOOGENDORP ⁴⁾ en in onze latere grondwetten vindt men de afscheiding.

Doch kan nu de regent tot de voogden behooren? In 1850 werd hierover verschillend ⁵⁾ gecoörd. Het wordt nergens verboden; en het voorschrift van art. 35: „*eenige leden . . .*” zou er soms toe kunnen nopen. (vgl. art. 38). Hetzelfde schijnt van de curators van art. 39 te gelden ⁶⁾.

1) Zie b. v. vrij wat invloed aan den regent gelaten in Spanje 1812, art. 198 v.; Beijeren 1818, II, 14; Saksen 1831, art. 15; Hanover 1840, art. 25 § 2; Wurt. 1819, art. 16.

2) Zie ook de resolutien van 1752 v., waarin voogdij, als waarneming van de erfstadhouderlijke regten, van educatie onderscheiden werd. — In 1747 was reg. en voogdij aan de vrouwe moeder opgedragen. Vgl. THORB. Aant. I. p. 85. v.

3) Vgl. C. W. III. 2. en tractaat art. 4. Vgl. const. art. 48.

4) Schets, art. 16 v.

5) Ontwerp van wet over de voogdij, in 1850 aangeboden: (bijlagen tot de vereen. z. bl. 2.) art. 1. „Tot voogden worden benoemd. . . 2°. Z. K. II. WILLEM-FREDERIK HENDRIK, Prins der Nederlanden. . .” Vgl. bijl. bl. 14: de bezwaren der staten-generaal; maar bl. 24, mem. v. beantw.: uit de grondwettelijke voorzieningen, die „de afzondering van regentschap en voogdij, als twee afzonderlijke instellingen bedoelen,” kan niet worden afgeleid, „dat een regent niet tevens als voogd zou kunnen worden benoemd,” veel min dat hij niet „in een meer talrijken voogdijraad als medevoogd” zou kunnen zitting hebben; vgl. het algemeene verslag bl. 31, de rede van den min. v. just. (Verslag bl. 55.) en die van den heer SCHOONEVELD. (Verslag bl. 41.)

6) Vgl. art. 49 § 2.

ART. 40.

Gedurende de minderjarigheid van den Koning wordt het koninklijk gezag waargenomen door eenen Regent.

Dit artikel luidt even als art. 43 § 1 van de grondwet van 1815, die het voorschrift aan gr. 1814, art. 23 § 1, en deze aan HOGENDORPS schets, art. 17*a*, ontleende. De vorige grondwetten hadden er niet, als de onze, een afzonderlijk artikel van gemaakt, maar vatten het met de gewone wijze van voorziening in een zelfde art. zamen: de const. van 1806 ¹⁾ in één volzin. De tegenwoordige vorm werd voorgesteld ²⁾ in 1844 en in de latere ontwerpen behouden.

„*Gedurende de minderjarigheid.*” zie art. 34 en bl. 12. De constitutie van 1806 had de bepaling van het eindigen der minderjarigheid bij het regentschap gegeven.

„*eenen Regent*”. De grondwet van 1814 zei: „*éénen* ³⁾ regent”; de const. 1806 noemde ⁴⁾ ook een raad van

1) „in geval van minderjarigheid, behoort het regentschap van regtswege aan de koningin” zei de aanvang van art. 23. (vgl. art. 24 § 1: „de regent zal voorzien zijn van een raad van nationalen...” vgl. C. W. III. 3 en tractaat van Mei 1806, art. 4.)

2) Vgl. Mr. THORBECKE's proeve van herziening der grondwet (1840), art. 36.

3) Vgl. België 1831, art. 83: La régence ne peut être conférée qu'à une seule personne. vgl. Luxemb. 1848, art. 8 § 1. (maar zie Lux. 1856, waar die bepaling verviel.) Vgl. Schwarzb. Sond. 1849, art. 53; 1857, art. 16; Waldeck 1852, art. 19.

4) Vgl. Fr. 1804, 27 v.

nationalen¹⁾: een instelling, waarvoor in den toestand van het koninkrijk Holland gegronde redenen mogten bestaan, maar die bij volgende grondwetsontwerpen niet werd aangeroerd. Voodanige raad²⁾ was overigens voorheen niet zeldzaam, en komt nog in verscheiden nieuwere grondwetten voor. Sommige buitenlândsche staatsregelingen³⁾ roepen meer dan één regent.

ART. 41.

De Regent wordt benoemd door eene wet, die tevens de opvolging in het regentschap, tot 's Konings meerderjarigheid toe, kan regelen. Over het ontwerp dier wet nemen de Staten-Generaal hun besluit in eene vereenigde zitting der beide Kamers.

1) Documens historiques, III. p. 144 v., (Brux. 1820) het regentschap over NAPOLEON LODEWIJK; acte d'abdication, 1 Juill. 1810: . . . nous voulons en outre que, conformément à la constitution, sous la garantie de S. M. l'empereur, notre frère, la régence demeure à S. M. la reine, assistée d'un conseil de régence, qui sera composé provisoirement de nos ministres, auxquels nous confions la garde du roi mineur jusqu'à l'arrivée de S. M. la reine . . . en de proclamation: . . . en attendant son arrivée (van de koningin,) la régence est confiée au conseil des ministres; vgl. p. 147.

2) Choix de rapports, III. p. 187 v., 194. — Zie ook bl. 11.

3) Vgl. Sp. 1812, 186 v.; art. 192: 3 of 5; vgl. 1837, 57; en 1845, 59: 1, 3, 5; vgl. Port. 1822, 140: 3 of 5 personen; vgl. 142 § 2; (zie Port. 1826, 93 vgl. met 92;) Zweden 1809, 93: een of meer. — In de resolutiën van 1752 v., beschouwden zich de staten collectief als „voogden.”

De wet wordt nog bij het leven van den Koning, voor het geval der minderjarigheid zijns opvolgers gemaakt.

Het art. werd door de regering bij haar voorstel van 19 Junij (art. 40) bijna woordelijk overgenomen uit het ontwerp (art. 39) van 11 April, waarin (behalve, in de laatste paragraaf, de woorden: „zoo mogelijk,“) het voorstel van 1844, art. 40¹⁾, — vergelijk Mr. THORBECKE'S proeve, art. 37, — gevolgd was. In al deze opstellen was van een „wet,“ de gr. van 1815 (art. 44) en die van 1814 (art. 24) hadden naar HOGENDORPS schets van een „schikking“ gesproken.

Volgens het voorloopige verslag in 1845, „betwijfelde men, of het besluit, door den regerenden koning en de staten-generaal in eene vereenigde zitting te nemen, wel wet genoemd zou kunnen worden, daar het deszelfs aanwezen erlangt op eene andere wijze, dan voor het vaststellen van wetten is voorgeschreven.“ Doch vgl. de beantwoording: „zou men aan de gr. het regt kunnen betwisten, om hetgeen bij gemeen overleg des konings en der staten-generaal werd vastgesteld, ook dan wet te noemen, wanneer de toestemming der staten-generaal naar grondwettig voorschrift, is verklaard in vereenigde zitting der beide kamers?“

Ten andere werd de tegenwoordige redactie bestreden, omdat men meende, dat er het initiatief door ontnomen werd aan den koning, wien men oordeelde dat het vol-

1) Namelijk van de gr., zooals ze volgens het voorstel der negen leden zoude opgesteld zijn: (in BELINFANTES uitg. der Handel. 1845, bl. 27. v.): zoo ook in 't vervolg.

gens de gr. 1840 toekwam; de voorstellers antwoordden¹⁾, dat uit de gr. 1840 niet volgde, dat slechts de koning het voorstel mogt doen. Maar in 1848 werd de bedenking hernieuwd: „men wenschte voor de wet, waarvan het art. spreekt, dat initiatief uitsluitend aan den koning te laten.”

Nog opperde het voorl. verslag van het jaar 1848 de zwaarigheid, dat de zaak te gebiedend was gesteld: men achtte het beter: „op het voetspoor van de artt. 42 en 43 der bestaande gr., de zaak eenigzins meer facultatief te stellen.” De regering wees op „de altijd min of meer verwikkelde toekomst van een regentschap,” en op de wenschelijkheid dat de benoeming bij des konings leven zoo gebiedend mogelijk wierd voorgeschreven, en „de verwezenlijking daarvan, zoo min mogelijk²⁾ aan enkele bevoegdheid of aan het toeval” overgelaten. Het artikel bevat nu dan ook in § 2 het voorschrift, dat de benoeming³⁾ bij het leven van den koning geschiedt. Hoe, indien dit werd verwaarloosd? De vorige grondwet zorgde daarvoor in art. 43⁴⁾. Volgens het voorl. verslag van 1848 „hebben sommigen naar art. 47 § 2 verwezen: doch die oplossing is nog niet geheel voldoende. Dáár... wordt niets omtrent het tot stand brengen der dan nog nood-

1) Handel. 1845. bl. 119 en 179.

2) Het „zoo mogelijk” van vroegere redactien was in 1848 zelfs weggelaten.

3) De opvolging niet: deze werd in 1850 niet geregeld; de memorie van toelichting (zie bijlagen tot de vereen. z. van 1850) wees er op, dat art. 41 't niet vergt. Doch sommige leden drongen op 't voorzien in de opvolging aan: verg. voorl. verslag.

4) Vgl. gr. 1814, art. 24 en 51, en de schets van H. art. 20.

zakelijke wet gezegd." De regering herinnerde, dat „de-
wyl volgens de gr. het koninklijk gezag nimmer slaapt,....
in de ongelegenheid zal worden voorzien¹⁾... door den
regeringsraad²⁾." En op de aanmerking, „dat niet voor-
zien is in het geval, waarvan de laatste alinea van art.
43 der bestaande gr. gewaagt, namelijk, dat niet bij tijds
de opvolging in het regentschap geregeld is," antwoordde
de regering, dat ook dan naar hetzelfde beginsel voor-
ziening mogelijk³⁾ was.

De grondwetten van 1814 en 1815 bepaalden de wijze
van regeling der opvolging gedurende het bestier van den
regent: was 't ook dan verzuimd, dan gold wel gr. 1814,
art. 24 § 1⁴⁾, of gr. 1815 art. 44 § 1: doch zonder
de medewerking van den raad van state? Zie THORB.,
Aant. I. p. 92. en vgl. hierna op art. 47.

„De keuze van den regent en de opvolging in het re-
gentschap..." schreef HOGENDORP⁵⁾, „ziju door de grond-
wet opgedragen aan den koning en de staten-generaal in

1) BLUNTSCHLI Allg. Staatsr. (1852) p. 373, schrijft: Dem Staatsrechte der constitutionellen Erbmonarchie entspricht es (wannen im einzelnen Falle eine Regentschaft ernannt wird,) dann zumal am genauesten wenn die Ernennung weder dem Monarchen für sich allein, noch den Kammern für sich überlassen, sondern durch ein Gesetz des gesetzgebenden Körpers vollzogen wird. Ist bei Lebzeiten des regierenden Monarchen dieses Gesetz nicht erlassen, so ist, wie das in den Niederlanden vorge-schrieben ist, den nächsten Anverwandten des minderjährigen Nachfol-gers mindestens ein berathendes Votum zu gestatten. Maar daarvan zwijgt onze grondwet: vgl. echter art. 37 en ook HOG. Bijdr. VIII. p. 232.

2) Vgl. bij art. 47 ook de verklaring van den heer DE KEMPENAER.

3) Vgl. gr. 1814, art. 24 § 2 en de schets van HOG. art. 18.

4) Vgl. schets, art. 20.

5) Bijdr. VIII. p. 232.

der tijd. Hier gelden dezelfde redenen als bij de voorgedij;" en van deze had hij gezegd: „deze keuze... overgelaten aan diegenen, welke het meeste belang daarin hebben, en het best over de omstandigheden van den tijd kunnen ¹⁾ oordeelen." De verhouding tusschen zijn schets en de grondwet van 1814 besprekende, had hij geschreven ²⁾: „in geval van minderjarigheid, die gemeenlijk vooruitgezien kan worden, stonden elke reis schikkingen beraamd te worden tusschen den vorst en de staten-generaal. Hiermede had men het in handen, om telkens alle die zwarigheden af te snijden, welke nog onlangs waren gerezen in Engeland bij de ongesteldheid van den koning. Op alle deze punten werd de schets in het algemeen overgenomen, doch met wijzigingen en ontwikkelingen, zooals men die vindt in het eerste hoofdstuk van de grondwet..."

De heer VAN MAANEN had in de vergadering van aanzienlijken te Amsterdam gezegd, dat ook de bepalingen van de gr. 1814 omtrent regentschap en voorgedij, een nieuw en overtuigend bewijs zouden geven „van zijne (‘s vorsten) overtuiging, dat de belangen van zijn huis, en van zijne opvolgers, door dien invloed en medewerking der hoogste landsvergadering, het zekerst werden gewaarborgd."

In Mr. H. W. TYDEMAN'S aanmerkingen ³⁾ op de gr. voor de vereenigde Nedcr. (die van 1814,) leest men bij de art. 24 en 25 den wensch, dat hier eenige nadere bepaling vooraf ware gemaakt: „te zeggen, dat door zulke

1) Vgl. b. v. de resol. Holl. 16 Nov. 1747.

2) Bl. 201.

3) te Dordrecht, 1815, p. 15 v.

bepalingen welligt de geschiktste personen toevallig uitgesloten, en minder geschiktten tot zoo gewigtige functien benoemd geraken konden, zou weinig passen, alwaar men de souvereiniteit zelve naar eene bestendige erfopvolging laat afloopen ¹⁾; terwijl men in de gevallen van art. 21. 24. 25 aan den anderen kant nog genoegzame ruimte behouden kon." De schrijver had op art. 21 aangeteekend: „tot voorkoming van geschillen en kabalén, wanneer dat geval eenmaal gebcuren mogt, had er wel eenige nadere bepaling mogen gemaakt worden ²⁾."

De staatsregelingen van Duitschland hebben in den regel ³⁾ regentschap van regtswege ⁴⁾; doch dikwijls wordt aan den vorst toegestaan ⁵⁾, voor het geval der minderjarigheid zijns opvolgers, den regent, hetzij alleen, hetzij met de stenden ⁶⁾, te benoemen ⁷⁾. België huldigt het electieve regentschap ⁸⁾.

1) LAMARTINE zei in 1842: (Ann. du parl. fr. V. p. 23:) Les peuples n'acceptent pas deux fois le mystère de la capacité du hasard! et c'est un défi que vous jetez de plus à la nature. . .

2) Vgl. Mr. GROEN VAN PRINSTERER, Adviezen I (1856) p. 59 en 61; DAHELMANN, die Politik, (2e dr. 1847) I p. 92.

3) Maar zie Luxemb. 1848, art. 6: electief. (Vgl. 1856, art. 6, waar naar het pacte de famille wordt verwezen; zie het Erbverein van 1783.)

4) Vgl. de gouden bulle van 1356.

5) B. v. Altenb. 1831, art. 16.

6) B. v. Oldenb. 1852, 21; Kurh. 1831, 7. (maar vgl. 1852, 6.)

7) Dan weer vaak met beperkte keuze: b. v. Beijeren 1818, II. 10-13; Hanover 1840, 18, 19, 21; vgl. Han. 1833, 16 en 17.

8) Const. 1831, art. 81. Evenzoo Zweden 1809, art. 93; Spanje 1812, 192; 1837, 57; Port. 1822, 140. Daarentegen Port. 1826, 92; Spanje 1845, 56. v., het legitieme; ook Spanje 1808, bijaldien de vorige koning niet benoemd had; Noorw. Mei 1814; (vgl. Noorw. Nov. 1814, art. 43 en vorige artt. met Zweden 1809); ook Polen 1791, IX,

In Frankrijks constitutie van 1791 stond het regentschap van regtswege, in 1804 's keizers aanwijzing op den voorgrond: dit laatste geldt ook van het Scte 5 febr. 1813¹⁾. MAURY verdedigde in 1791 het electieve stelsel: le côté gauche²⁾... parut surpris de voir le chef du côté droit se déclarer pour la régence électorale. In het jaar 1842 werden tegen het regeringsontwerp [o. a. deze bedenkingen gemaakt: 1. la chambre n'est pas en droit de faire une loi de régence, il faudrait pour cela des pouvoirs spéciaux et recourir au pouvoir constituant; 2. c'est aux chambres à désigner nominativement³⁾. De benoeming geschiedt in Engeland bij parlamentsacte⁴⁾.

Buitendien is er nog veel verscheidenheid in de regels ook van legitiem regentschap: nu eens wordt de naaste⁵⁾ agnaat, en soms na dezen de moeder, geroepen, dan eens eerst de moeder en na haar de naaste agnaat, dan weer een andere⁶⁾ orde gevolgd.

In de verslagen, memorien en redevoeringen over de wet op het regentschap in de vereenigde zitting van

waar de staatsraad de regentschap vormde, met de koningin of den primas aan het hoofd.

1) Art. 1.

2) *Choix de Rapports* III. p. 214; men lette op dergelijk verschijnsel in Engeland onder PITT en onder PERCEVAL.

3) DUVERGIER, *Coll.* XLII. p. 291. v.

4) BLACKSTONE'S *Comm.* (ed. KERR. 1857.) I. p. 242 v. noot w. en STEPHEN'S *New Comm.* (2e druk 1848) II. p. 454.

5) Maar Spanje 1808, art. 11, (vgl. 10) de meest verwijderde bloedverwant, die tot den troon kon geroepen worden.

6) Zie Waldeck 1852, art. 20.

1850, werd naar aanleiding van het regeringsvoorstel om prins HENDRIK tot regent te benoemen, ook de vraag geopperd, wie naar ons stellige staatsregt en naar den eisch van blijvend staatsbelang voor deze betrekking in de eerste plaats in aanmerking komt. Volgens de memorie van toelichting de naaste agnaat; de staten-generaal deden, in het algemeene verslag, het beginsel van volstreckte verkiesbaarheid gelden. Veel leden beweerden dat vóór ieder ander de koningin ¹⁾ behoorde te worden gekozen ²⁾.

1) Men denke aan de prinses-gouvernante van 1751 tot 1759; zie de resolutie van Eriest. 12 Jun. 1755. Vgl. diss. J. W. F. DE FREMERY, Gron. 1840, de vi juris publici, etc. p. 149. — Mr. VAN ASSEN, Taal der gr. p. 241: „ook eene vrouw kan regent zijn.”

2) Zie, bl. 38 der verslagen, de rede van den heer ENGELLEN; (vgl. zijn beschouwing van NAPOLEON's denkwijze te dezen opzichte met de opvatting van VILLEMMAIN in 1842: deze noemde NAPOLEON's verandering in 1813: expédient, ... moyen diplomatique; 't was, zegt v., om Oostenrijks alliantie te doen. Annales du parlement français V. 135.) de heer E. wees ook op Spanje en op de wet van 1830 in Groot-Brittannie, waarbij voor het geval van w. IV's overlijden tijdens VICTORIA's minderjarigheid, de hertogin van Kent tot regentes benoemd was: I WILL. IV. c. 2. — Zie voorts de rede van den heer VAN HOEVVELL: (bl. 42) „het nuttigst voor het vaderland op dit oogenblik is, dat wij iemand kiezen uit het koninklijk huis... die nimmer tot het koningschap kan geroepen worden;” (vgl. MAURY, Choix de Rapports, etc. III. p. 207.) maar vgl. de rede van den minister van justitie, bl. 47 v. — Const. van 1806, art. 23: de koningin. In de duitsche wetgeving heerscht in dit opzigt veel verscheidenheid: vgl. ZACHARIÄ, Deutsches St. und B. R. I. (1841) p. 208: Doch ist das Vorzugsrecht der Mutter nie unbestritten gewesen; de moeder wordt b. v. in Pruissen 1850 niet geroepen; evenmin in Saksen 1831. In Wurt. 1819, komt zij na de agnaten; daarentegen wordt zij voor de agnaten geroepen, b. v. in Altenb. 1831; Cob. 1852; Kurh. 1831 en 1852. — In Noorw. Mei 1814, art. 41, gaat de moeder (met

Hoe moet art. 41 (ook 36) worden opgevat in verband met de artt. 100, 105, 107, 108? Volgens Mr. GROEN VAN PRINSTERER¹⁾ zou „de loop der zaak deze moeten zijn: de wet wordt aan de tweede kamer verzonden; deze overweegt ze in de afdeelingen en in de openbare discussie, met gebruikmaking *casu quo* van het recht van amendement; dan wordt het nemen van een *besluit* omtrent het geheel der aldus artikelsgewijs behandelde wet uitgesteld; het ontwerp, als naar gewoonte, in de afdeelingen van de eerste kamer overwogen; en wanneer deze kamer ook gereed is om haar *besluit* te nemen, dan eerst is het oogenblik gekomen om in vereenigde zitting de *finale* beraadslaging te houden en aldus gezamenlijk het *BESLUIT te nemen*²⁾.”

In het ontwerp der wet op het regentschap (1850) luidde art. 1: „Tot Regent van het koningrijk, voor het

den staatsraad) voor: vgl. Polen 1791, IX. — In Fr. 1791, section de la rég., art. 2 § 2, en 1804, art. 183, waren de vrouwen uitgesloten: maar zie Secte 5 févr. 1813. In 1842 was een der bedenkingen tegen het ontwerp van wet op het regentschap: le projet de loi frappe les femmes d'une exclusion injuste. DUVERGIER, XLII. p. 291 v.

1) Adviezen II. p. 585 v.

2) Vgl. over artikel 100 en 108 de Adviezen II. p. 589 v.; (ook versl. van de vereen. z. bl. 6, 12.) Zie nog Adv. II. bl. 591: „ik (zal) . . . nog altijd twijfelachtig keuren, dat *besluit* beteekent: *einde, midden en begin*.” — De heer VAN HALL had gezegd: „de vereenigde zitting der staten-generaal, en deze alleen, is van deze wetsontwerpen gesaisisseerd;” vgl. de rede van den min. v. justitie, en die van den heer GROEN VAN PRINSTERER. (bl. 6, 2 en 31 van de verslagen.) Zie Mr. THORB. Aant. I. p. 281; graaf SCHIMMELPENNINCK, Rapport en Missive, (1848) p. 11; Belgie 1831, 81: Si à la mort du roi, son successeur est mineur, les deux chambres se réunissent en une seule assemblée, à l'effet de pourvoir à la régence et à la tutelle. (cf. art. 85.)

geval der minderjarigheid van Onzen Troonopvolger op het tijdstip zijner komst tot den troon, wordt benoemd Onze beminde broeder, Z. K. H. WILLEM FREDERIK HENDRIK, *Prins der Nederlanden*.

Deze benoeming geldt voor den geheelen duur van de minderjarigheid des konings."

Het tweede lid moest „de onafhankelijkheid des regents, binnen zijnen wettigen werkkring, en de kracht van zijn bestuur waarborgen," zei de memorie ¹⁾ van toelichting; op weglating er van werd in de afdeelingen aangedrongen: men hield het voor nutteloos, ook wel voor een ongepaste aanvulling van de grondwet. Aan dezen wensch werd door de regering voldaan, even als aan dien om, in verband met de weglating, in het eerste, nu eenige lid, in stede van „voor het geval der minderjarigheid," de woorden „gedurende de minderjarigheid" op te nemen.

Artikel 2, dat in het ontwerp luidde: „De regent treedt in de waarneming van het koninklijk gezag op hetzelfde oogenblik dat de minderjarige koning tot den troon komt," werd aldus toegelicht: „... de geringste aarzeling of onzekerheid omtrent het oogenblik der inwerking-treding van het regentschap kan de nadeeligste gevolgen na zich slepen. Zoodanige onzekerheid zoude kunnen ontstaan, indien, zonder de hier voorgedragene

1) Bijl. bl. 1; vgl. const. Fr. 1791, section de la régence, art. 15; het tegendeel was voorgesteld: zie Réimpr. VII. p. 685, en Choix de Rapp. III. p. 186; vgl. ook MAURY: (Choix. p. 213) La régence doit... être irrévocablement déléguée, afin que l'autorité royale... ne puisse jamais être altérée ou compromise par l'amovibilité, la dépendance, et même la responsabilité de celui qui l'exerce.

bepaling, gemoedelijk bezwaar in de aanvaarding van het toebetrouwde gezag werd gemaakt, alvorens de eed ¹⁾ was afgelegd ²⁾. . .”

ART. 42.

Het koninklijk gezag wordt mede aan eenen Regent opgedragen, ingeval de Koning buiten staat geraakt de regering waar te nemen.

Wanneer dit aan den Raad van State, vereenigd met de hoofden der ministeriele departementen, na een naauwkeurig onderzoek, is gebleken, roept deze vergadering onverwijld de Staten-Generaal in dubbelen getale bijeen, om hun van het voorhanden geval verslag te doen.

De ongeschiktheid ³⁾, die niet onder art. 40 valt.

1) Vgl. art. 3, bij art. 45.

2) Sommige leden keurden het artikel onnoodig; andere wezen op het ontbreken van een voorschrift als gr. art. 50: men herinnerde aan Belg. 1831, art. 79. Hiervoor en voor de wijziging in opstel, zie bijl. bl. 1, 10, 11 en 13. — Het artikel luidt thans: „De waarneming van het k. g. door den regent vangt aan op hetzelfde oogenblik, enz.” — De considerans bevatte in het regeringsontwerp de uitdrukking: „ter voldoening aan het tweede lid van artikel 41 der grondwet,” en zweeg van een vereenigde zitting; sommige leden wenschten in den considerans van de vereenigde zitting te zien gewag gemaakt: de regering wijzigde daarop de redactie in dier voege, dat de woorden „het tweede lid van” wegvielen, en derhalve naar het gansche artikel 41 der grondwet verwezen werd. Bijl. bl. 10, 12 en 13. — Volgens de regering kon den benoemden regent de verpligting om te verklaren, dat hij de benoeming aanneemt, niet worden opgelegd. (vgl. bijl. bl. 10 en 12, en versl. bl. 44.)

3) Niet alle staatsregelingen gewagen van deze: S. Mein. 1829 en S.

Hoever strekt ze zich uit? Ligt de grens in de omstandigheid, dat er over den persoon des konings toezigt noodig is? Uit het opstel van gr. 1840, art. 46, blijkt, dat men zich ook gevallen dacht, waarin zoodanig toezigt onnoodig is: men kan in de zamengetrokken uitdrukking: „het noodige toezigt” van ons art. 39, denzelfden zin lezen ¹⁾. — Mr. DE LA BASSECOUR CAAN ²⁾ schrijft: „tot deze gevallen ³⁾ schijnt ook te behooren eene onbepaalde afwezigheid, hetzij deze vrijwillig is of verplichtend:” in verscheiden buitenlandsche wetgevingen wordt de afwezigheid genoemd ⁴⁾.

Alt. 1831, b. v., gewagen enkel van de minderjarigheid; vgl. Frankrijk Sete 1804, 18 Mei; Lucca 1805, art. 6; Italic 1805; Westf. 1807; Spanje 1808; Napels 1808; ook onze const. 1806.

1) Men vindt dikwijls in buitenl. staatsregelingen het denkbeeld van cenigen duur: als Pruissen 1850, art. 56: dauernd verhindert; vgl. Beijeren 1818, II. 96: auf längere Zeit. vgl. 11; Saksen 1831, art. 9; Kurhessen 1852, art. 6.

2) Adm. regt, I. 1. p. 64; vgl. Mr. THORB. Aant. I. p. 88.

3) Vgl. bij BLUNTCHLI, Allg. St. p. 373. v. een opsomming van gevallen. — Polen 1791. IX, noemt: 1°. Minderj.; 2°. bei einer Schwachheit die bei ihm (den koning) eine anhaltende Gemüthsverwirrung hervorbringt; 3°. im Fall der König im Kriege gefangen werden sollte. — Fr. 1791. zei: démente.

4) Hanover 1840. art. 16; (vgl. den Vicekönig van Beijeren 1818. II. 6, en PÖZL, t. a. p. p. 325 en 333.) Zie Sete 5 Févr. 1813. art. 48. cf. 50, en de Lettres patentes van 30 Maart 1813 en 23 Jan. 1814; vgl. Zweden 1809. art. 39 en 91. — Vgl. voor Stellvertreter ook Oldenb. 1852, 16; Wald. 1852, 14; en PÖZL, t. a. p. p. 333. — Zie voor Engeland, 1 vicr. c. 72: benoeming van lords justices to exercise the regal powers until the arrival in the kingdom of the next successor to the crown, provided such successor is absent at the time of the queen's decease. Lords justices are not empowered to create peers nor dissolve parliament. (the Cabinet Lawyer. (1859.) p. 9; vgl. STEPHEN'S New Comm. II. p. 454.)

De constitutie van 1806 gewaagde alleen van het geval der minderjarigheid ¹⁾).

HOGENDORP'S schets ²⁾ liet door den raad van state het geval van 's vorsten ongeschiktheid tot gewisheid brengen, en de staten-generaal bijeenroepen. De gr. 1814 (art. 25) omschreef de zamenstelling van den raad van state, en gaf voor de te nemen maatregelen nadere voor-

1) Zie de maatregelen van koning **LODEWIJK** in 1809 in de *Documenta Hist.* (Brux. 1820) III. p. 84. Nous laissons, zei de koning bij zijn vertrek naar Parijs tot het wetg. ligchaam, au conseil de nos ministres les instructions nécessaires pour traiter les affaires durant notre absence. Le conseil d'Etat continuera ses importantes occupations, et nous désirons que vous demeuriez en permanence jusqu'à notre retour. Vgl. **ROELL'S** Verslag, p. 2 en 9, en de bijlagen II en III, p. 200 v. Bijlage II, 26 Slagtm. 1809, besluit van den koning, art. 3: raad der ministers onder praesidium van **VAN DER HEIM**, art. 4: „in den raad der ministers zal bij meerderheid van stemmen worden geconcludeerd . . .” art. 8: „De objecten aan den raad der ministers voorgedragen, en welke bij denzelven niet zullen kunnen worden gedecideerd, zijn: 1. de benoemingen tot alle posten, hoedanig ook; 2. de ontzettingen; 3. het vertrek van troupes naar buiten 's lands; 4. het admitteeren van vreemde troupes, buiten de strecken, welke thans door dezelve bezet zijn, zonder Onze speciale toestemming; 5. alle reglementen, instellingen en innovatien van allen aard. — Wij reserveeren Ons, op die objecten te statueeren, op alle plaatsen, waar wij Ons zullen kunnen bevinden. De maandelijksche begrooting zal, gedurende Onze absentie, door den Raad der ministers worden geregeld;” vgl. art. 9; art. 10: „de eerste Secretaris van Ons kabinet zal onder de orders staan van den President van den Raad der ministers, en belast zijn met het doen ten uitvoer brengen van al hetgeen hij directelijk van Ons zal ontvangen, mitsgaders van al hetgeen hem door den President van den Raad der Ministers zal worden ter hand gesteld.” Art. 11: „de Staatsraad zal zoo dikwijls vergaderen, als de loop der zaken zal vorderen, en de Minister Vice-President zulks zal noodig oordeelen;” zie Bijl. III. (p. 204 v.) ook een besluit van 26 Nov. 1809, art. 1, 4 en 5.

2) Art. 19, vgl. 17 en 20.

schriften, maar de staten-generaal hadden nog aan het onderzoek geen deel; evenmin in de grondwet van 1815, art. 46 (1840. 45). Het voorstel van 1844 en de ontwerpen van 11 April en 19 Junij 1848 bragten de beslissing over de ongeschiktheid des konings, na de voordragt (het verslag,) van den raad van state ¹⁾ tot

1) Volgens het voorstel van 1844 en 11 April 1848, als voorheen, „zamengesteld uit de leden daarin gewone zitting hebbende, en de hoofden der ministeriele departementen,” (vgl. bij „gewone zitting” Mr. v. LENNEP'S Aanm. 1848. p. 15.) volgens het voorstel van 19 Junij, als thans, „vereenigd met de hoofden der minist. dep.” — Het verschil van redactie hangt met de benaming van „regeringsraad” in art. 47 zamen; vgl. Mr. J. G. H. VAN TETS, Ontwerp van wet op de zamenstelling en bevoegdheid van den raad van state, (1848) bl. 77 en 78: hij noemt de bepalingen van de grondwet 1815 (en van 't ontwerp der comm. van 17 Maart) „even juist als eenvoudig. . . . Opdat het k. g. nooit slapen zou, werd de uitoefening daarvan, in de gevallen dat een koning of regent ontbrak, opgedragen aan den raad van state, . . . de ministers bleven verantwoordelijk, . . . het k. g. werd.. waargenomen door een onverantwoordelijk persoon . . .” Maar „de nieuwe bepalingen doen het k. g. waarnemen door eene vergadering, zamengesteld uit de leden van den raad en de hoofden der ministeriele departementen. Er blijven dus, tenzij de zonderlinge vertooning plaats vinde, dat de ministers, als leden dier vergadering zittende, zich zelven de uitvoering van hare besluiten opdragen, geene hoofden van departementen, met die uitvoering belast over; de persoon die het k. g. uitoefent, is niet langer onverantwoordelijk . . .” Doch wordt deze gansche tegenstelling niet door gr. 1815 art. 46 en 49 opgeheven? Vgl. Mr. VAN ASSEN, Taal der gr. p. 60; zie de mem. v. toel. op het ontwerp van 19 Jun. 1848: „de overige (d. i. behalve van de tegenw. artt. 42 v., wat betreft den vaster waarborg voor juiste beslissing, en van art. 49,) veranderingen in deze afdeeling gebragt, schijnen geene toelichting te behoeven, als betreffende enkel stijl en taal,” te vgl. met het verslag der comm. van 17 Maart op deze artikelen. Vgl. Mr. C. J. VAN BELL, (1854) de Raad van State, p. 112.

„vaster¹⁾, formeler waarborg” bij de wetgevende magt over²⁾).

1) Vgl. Fr. 1791, section de la rég. art. 18, waar de behoedzaamheid had gesproken; zie Saksen 1831, 11; Han. 1840, 20; Wurt. 1819, 13 § 2; Kurh. 1831, 8; (maar vgl. 1852); S. Cob. 1852, 16; Oldenb. 1852, 23 v., waar veel voortreffelijke voorzorgen zijn genomen; zie ZACHARIA, D. Staats- und B. R. I (1841) p. 206 v.: Darin stimmen aber die Verf. Urk. überein, dass sic dabei ein Mitwirkungsrecht der Stände anerkennen, wie es auch schon im älteren Staatsrecht begründet war; vgl. Polen 1791, IX: meewerking van rijksdag; Zweden 1809, 95; Port. 1826, 96. —

Het schijnt regelmatigst, dat eerst de noodzakelijkheid van een regentschap worde tot zekerheid gebragt, en dat daarna hetzij de benoeming, hetzij de aanvaarding van regtswege, geschiede. In Engeland werd gedurende de regering van GEO. III, de zaak ook door voorstanders van het regt des troonopvolgers aldus ingezien; maar anders ging 't in Pruisen onlangs toe: eerst (vgl. de driemaandijksche opdragt door den koning gedaan op 23 Oct. 1857, 6 Jan., 9 Apr., 25 Jun. 1858.) verscheen 's konings allerhöchster Erlass vom 7 Okt. 1858, betreffend die Aufforderung an Se. königliche Hoheit den Prinzen von Preussen zur Uebernahme der Regentschaft, onderteekend door den koning en de ministers; twee dagen daarna Erlass van dezen prins, verklarende, dat hij het regentschap op zich nam, naar art. 56 van de Verf., en onderteekend door den prins van Pruisen regent en de ministers; denzelfden dag bijeenroeping tegen 20 Oct. van de beide huizen — naar art. 56 — om de noodzakelijkheid te verklaren: evenzeer door den prins regent en de ministers onderteekend; ook kennisgeving aan leger en gezanten; (zoo aan die van Pruisen bij andere hoven, als aan die van andere staten te Berlijn;) de volksvertegenwoordiging, den 20 Oct. zamengekomen, verklaarde den 25sten de noodzakelijkheid; waarop de prins den 26sten den eed deed; (naar art. 58;) zie art. 58 § 2: Bis zu dieser Eidesleistung bleibt in jedem Falle das bestehende gesammte Staatsministerium für alle Regierungshandlungen verantwortlich; vgl. Waldeck 1852, 22.

2) Vergel. over de regeling onder de vorige grondwet, Mr. THORB. Aant. I. p. 88 v. (en Proeve, art. 33 v.) Men leest in de handelingen over 't voorstel 1844—1845, bl. 119: (voorl. versl.) „Sommigen verklaarden de voorkeur te geven aan de bestaande bepalingen, onder anderen

Toen in de discussien van 1848 het grondwettelijk bestaan blijven van den raad van state een hoofdonderwerp van beraadslaging uitmaakte, is het geval van dit artikel als een der gronden voor het behoud van dat lichaam aangevoerd. De min. van binn. zaken, Mr. DE KEMPENAER, zeide o. a. ¹⁾: „zoo ge nu den raad van state mist, wie zal dan over de beantwoording dier gewigtige vraag oordeelen? zoo ge den raad van state niet hebt, wie zal dan vaststellen, dat deswege een voorstel aan de vertegenwoordigers zal worden gedaan? Zullen het de ministers alleen zijn? . . . Is het niet eene onwaardeerbare zaak, dat er in een zoo noodlottig geval een collegie tusschen beiden zal kunnen treden, dat uit ervaren en regtschappen mannen bestaat, uit mannen die met de zaak der regering volkomen bekend zijn ²⁾?”

De staten-generaal worden in dubbelen getale bijeen-geroepen. Dit geschiedde noch volgens de schets van

uit aanmerking, dat daarbij te regt de bevoegdheid tot *bestissen* aan den raad van State, met de hoofden der ministerieele departementen vereenigd, schijnt gegeven te zijn, die werkelijk als de meest bevoegde personen te beschouwen zijn, om te beoordeelen, of het hier bedoelde geval aanwezig is;” zie aldaar bl. 63, de mem. v. toel. en bl. 179, de beantw.: „het schijnt niet volkomen zeker, dat, naar de grondwet, de raad van state *bestist*. *Wie* moet beslissen, dient toch wel boven twijfel te zijn;” vgl. Handel. 1848. I. 206. v. 325.

Mr. DE BOSCH KEMPER, t. a. p. p. 103, schrijft: „het schijnt niet ongrondwettig dat een koning zelf verklaart buiten staat te zijn, de regering waar te nemen, en dat hij later bij het ophouden van dien toestand, op nieuw de regering aanvaardt.”

1) Rede van 19 Aug. 1848. (Handel. 1848. II. 278 v. Mr. VOORDUIN, Gr., stipte er iets van aan bij de artt. 71 en 72.)

2) Vgl. ook bij art. 47.

HOGENDORP, noch volgens de gr. 1814¹⁾; maar gr. 1815, die de twee kamers had, riep de tweede verdubbelde samen: evenzoo de proeve van Mr. THORBECHE, het voorstel van 1844, het ontwerp van de comm. van 17 Maart. De regering stelde (19 Junij) de verdubbeling van beide kamers voor.

Tegen het verdubbelen, voorgesteld voor de artikelen 23, 24, 41 en hoofdstuk XI, (voorstel 19 Junij,) was veel bezwaar²⁾, en het werd dan ook voor art. 23, 24 § 1 en hoofdstuk XI door de regering ingetrokken: zij behield het voor de artt. 24 § 2 en 42 van de tegenwoordige grondwet; niet bij verzuim: „de regering heeft de oproeping der staten-generaal in dubbelen getale nu³⁾ tot zeer enkele gevallen bepaald, en wel tot zoodanige, waarin het raadzaam schijnt, dat eene zeer talrijke vergadering nitspraak doe⁴⁾.”

„buiten staat geraakt.” Het woord „geraakt” is uit hog. schets, art. 19, afkomstig. Er kan wel niet anders gehandeld worden, indien de koning zich reeds bij zijn troonsbeklimming in dien staat bevindt.

In duitsche wetgevingen⁵⁾ is soms de gelegenheid ge-

1) Dezen schreven verdubbeling voor bij grondwetsherziening: thans juist andersom.

2) Mr. VOORDUIN, p. 124, 140 v., 507 v.

3) Na de intrekking van de verdubbeling voor h. XI, en dus ook voor artt. 23 en 24 § 1. De leden hadden gewaagd van „zaken van overgroot gewigt.” (voorl. verslag.)

4) VOORD. p. 141; vgl. nog de bezwaren van graaf SCHIMMELPENNINCK, Rapport en Missive, p. 9 en 10.

5) Han. 1840, 18; vgl. Cob. 1852, 15; Old. 1852, 21; Kurh. 1852, 6. Zie ook Saks. 1831, 9 en 10; Wurt. 1819, 13.

geven, om bij des konings leven het regentschap voor den tot regeren ongeschikten opvolger te regelen.

Het zou naar de schets van HOGENDORP, art. 19 ¹⁾, mogelijk zijn geweest, dat de souvereine vorst voor het geval van *eigen* onbekwaamheid te voren een schikking trof; deze mogelijkheid nam de grondwet van 1814 niet weg: de redactie van art. 25 § 2 schijnt niettemin aan te toonen, dat men met de uitdrukking van § 1: „de gemelde schikkingen,” meer aan art. 24, dan aan art. 23 § 2 gedacht had: welligt had men meest aan de schets van HOGENDORP gedacht, maar die luidde in haar art. 19 § 2 minder uitvoerig dan de grondwet van 1814 in haar art. 25 § 2. — De grondwetten van 1815 en 1848 laten dergelijke regeling niet toe.

„waar te nemen.” zie bij artikel 44 ²⁾.

„deze vergadering.” zie bij artikel 47.

„onverwijld.” Volgens de gr. 1840 riep de raad van state bijeen, maar de grondwet bepaalde zelve den termijn ³⁾ van zamenkomst.

Thans zal de regeringsraad de zitting ook openen; naar gr. 1840 openen de aanwezige leden van de staten-generaal.

1) De uitdrukking: „de gemelde schikkingen omtrent een regentschap bij minderjarigheid,” wijst op art. 17; vgl. art. 20: „geen van de gemelde schikkingen.”

2) Bl. 38.

3) Vgl. Mr. THORB. Aant. I. p. 89, en Proeve (1840), art. 38; RAEP-SAET, Oeuvres VI. p. 69; ook het voorstel van 1844; zie Handel. p. 63.

ART. 43.

De Staten-Generaal onderzoeken het verslag, en, zoo zij in een besluit, in eene vereenigde zitting der beide kamers in dubbelen getale genomen, er de juistheid van erkend hebben, wordt, in den vorm eener plegtig af te kondigen wet, verklaard, dat het geval, in het vorig artikel bedoeld, aanwezig is.

Gevolg van het overbrengen der beslissing in den boezem der wetgevende magt ¹⁾.

„besluit,” hier tegen „wet” overgesteld, komt in denzelfden zin als in art. 41 § 1 voor. Het onderzoek schijnt door de kamers afzonderlijk te geschieden: de vereenigde zitting is er niet voor geboden ²⁾.

Tot het „besluit” kan de „vergadering” van art. 42 slechts voorlichtend medewerken. Haar medewerking is noodzakelijk bij de „wet,” welke als de zamenvatting is van het besluit genomen in den boezem der genoemde „vergadering” met dat van de vereenigd verdubbelde kamers. Den vorm dier wet geeft hoofdstuk III, afd. 5, zooals de aldaar neergelegde bepalingen door de stellige grondwettelijke voorschriften ³⁾ omtrent het door den re-

1) Belg. 1831, 82: Si le roi se trouve dans l'impossibilité de régner, les ministres, après avoir fait constater cette impossibilité, convoquent immédiatement les chambres. Il est pourvu à la tutelle et à la régence par les chambres réunies.

2) Zie bij art. 41: bl. 25.

3) Zie ook art. 72 § 2.

geringsraad waar te nemen koninklijke gezag, noodwendig worden gewijzigd.

„*eene vereenigde zitting*” werd, blijkens 't voorl. verslag, voor dit geval noodig goordeeld, maar men keurde ze ook, zonder verdubbeling ¹⁾, genoegzaam.

„*plegtig af te kondigen wet.*” Het voorl. verslag zeide: „Nog heeft men gevraagd, wat door de plegtig ²⁾ af te kondigen wet.. te verstaan zij. Het bij art. 121 der bestaande grondwet voorgeschreven formulier van afkondiging kan voor die wet niet gevolgd worden, omdat de medewerking des konings wel moet ontbreken;” de regering antwoordde, „dat bij ontstentenis van den koning, het formulier van zelf als het ware zal moeten inhouden de vermelding van dat gezag, hetwelk het koninklijk gezag voor het oogenblik op eene grondwettige wijze vervangt; en terwijl het vervangen van het koninklijk gezag grondwettig is, zoo zal de *vermelding dier vervanging in het formulier* slechts als eene grondwettige noodzakelijkheid kunnen aangemerkt worden ³⁾.”

ART. 44.

Wanneer de Prins van Oranje zijn achttiende jaar niet heeft vervuld, wordt in het regentschap, gelijk in art.

1) „*in dubbel getale:*” zie Handel. 1848. I. 170, 312, 411, 453, 537, 579; MR. VOORDUIN, p. 140 v.

2) Vgl. v. LENNEP, Aanm. 1848, p. 16.

3) Mr. VOORDUIN, p. 141; vgl. Mr. VAN LENNEPS Verduitsching der vorige grondwet, op art. 50.

41 is bepaald, voorzien, voor zoolang de Koning tot het waarnemen der regering buiten staat blijft, en de Prins van Oranje zijn achttiende jaar niet heeft vervuld.

In de vorige grondwet werd, volgens de memorie van toelichting ¹⁾ bij het voorstel der negen leden in 1844, „bij de slotwoorden der tweede alinea van art. 45 ²⁾, onjuist in den samenhang waar zij staan, . . . art. 47 voorbijgezien. Van hier de noodzaak, ze door een nieuw artikel . . . te vervangen, dat de toepassing van het tweede der in art. 27 ³⁾ opgenomen artikelen ⁴⁾ voor dit geval regele ⁵⁾.”

„voor zoolang . . . de Prins van Oranje:” de prins, achttien jaar oud geworden, zal het regentschap overnemen ⁶⁾.

1) Handel. bl. 63. Vgl. Mr. THORB. Aant. I. p. 91; Proeve, art. 41.

2) Vgl. gr. 1814, art. 25 § 2 en 26 § 1; ook nog. Schets, art. 19.

3) Handel. bl. 8.

4) Ter vervanging van de artt. 42 en 43 van de vorige grondwet werden twee artikelen (39 en 40) voorgesteld, waarmede vgl. onze artt. 40 en 41.

5) Art. 43 van dat voorstel ging met een kleine wijziging in de grondwet van 1848 over.

6) Zie bij art. 46. — HOGENDORP's schets, art. 19 § 1, zeide: „Is dan de Erfprins meerderjarig, zoo is hij geboren regent.” Wel kwam dit „dan” noch in gr. 1814, art. 26 § 1, (vgl. § 2,) noch in gr. 1815, art. 48, voor, maar men behoefde toch de toenmalige bepaling niet op te vatten, alsof „wanneer” met „zoodra” gelijk stond; vgl. „alsdan” in Mr. THORBECKE's proeve (1840) art. 40; Mr. VAN ASSEN, Taal der gr. p. 60, stelde voor, te schrijven: „Heeft bij het ontstaan van dit erkend geval, de prins van Oranje zijn 18de jaar vervuld, dan . . .” bij die redactie kon van het overnemen wel geen sprake wezen: Mr. VAN ASSEN

„het waarnemen der regering”¹⁾. Het voorstel van de commissie van 17 Maart luidde: „uitoefening;” „men oefent,” zei Mr. VAN LENNEP²⁾, „macht, gezach, uit, maar geen *regeering*;” volgens Mr. VAN ASSEN³⁾ „neemt de koning de regering niet waar, .. het woord voegt beter voor den regent.” Thans worden, zoo door koning als door regent en regeringsraad, de regering en het gezag beiden „waargenomen.”

Waarom schreef men hier bij uitzondering een regentschap van regtswege voor, afwijkende van den regel dien zich in alle andere gevallen de nederlandsche grondwetten hadden gekozen? Meende men, om zijn gansch bijzonderen staat den vermoedelijken troonopvolger te moeten roepen, dan behoorde art. 46⁴⁾, in verband met art. 32, ruimer te zijn gesteld.

meende, dat ze den gedachtengang des wetgevers uitdrukte. Bij ons was ook onder de gr. van 1814 en 1815 het regentschap van regtswege een uitzondering: wilde men, dat de prins het regentschap zou overnemen, men diende het uit te drukken. Zie Fr. 1791, s. de la rég. art. 15: Si, à raison de la minorité d'âge du parent appelé à la régence, elle a été dévolue à un parent plus éloigné, ou déférée par élection, le régent qui sera entré en exercice, continuera ses fonctions jusqu'à la majorité du roi; vgl. art. 2, 3 en 18 (démence). Vgl. Sete. org. 28 flor. XII, const. 1804, art. 22; Sete 1813, 18 § 2; de wet van 1842, art. 2. — PÖZL, t. a. p. p. 388 v. — Spanje 1812, 188: Si l'incapacité du roi excède le terme de deux années, et que le successeur immédiat soit majeur de 18 ans, les cortès pourront le nommer régent du royaume, au lieu de la régence.

1) Vgl. art. 42, 47 en 49; zie gr. 1815, art. 49 en 231.

2) Aanm. op het ontwerp der comm. van 17 Maart 1848, p. 15; maar vgl. p. 17, de aanm. op het art. 45 van dat ontwerp.

3) Taal der gr. p. 55.

4) Zie bij art. 46; vgl. Sp. 1845, 60; Port. 1826, 96.

In Engeland, schoon er fel om werd gestreden, ontkende het parlement in gevallen, met dat van ons art. 42 overeenkomende, zoowel in 1788—1789 als in 1810—1811, het regt van den vermoedelijken erfgenaam der kroon. De zaak had in 1789 geen voortgang¹⁾, maar in 1811 is de prins van Wales door benoeming regent geworden: in Ierland had men in 1788—1789 de omstandigheid anders behandeld.

In Duitschland²⁾ is ook voor deze gevallen legitiem regentschap de regel³⁾: soms evenwel wordt den vorst, voor het geval der onbekwaamheid zijns opvolgers, de

1) Hoewel het herstel des konings destijds het voltoojen van al de formaliteiten onnoodig maakte, was men reeds ver genoeg gevorderd, om wat toen gedaan was als grondslag te nemen voor de maatregelen van 1810—1811: Mr. PERCEVAL, zegt PELLEW, *Life of Lord SIDMOUTH*, III. p. 33, had resolved to follow as nearly as possible the precedent established by parliament on that former occasion; vgl. Lord CAMPBELL, *Lives of the Lord Chancellors: CAMDEN* (V. 336 v.), THURLOW (V. 581 v.), LOUGHBOROUGH (VI. 186 v.), ERSKINE (VI. 442, 611 v.) en ELDON (VII).

2) Electief regentschap vindt men in Spanje 1812 (vgl. art. 188,) en 1837: maar regentschap van regtswege in de const. van 1845. Ook wordt electief r. voorgeschreven door Belg. 1831, 82; Port. 1822, 142 (vgl. 142 § 2); zie Zweden 1809, art. 92 en 40 (ook 91 en 39), vgl. met Noorw. Nov. 1814, art. 39; in Polen 1791, IX, de staatsraad (als bij art. 41: bl. 22, noot 8). Regentschap van regtswege treft men nog aan in Noorw. Mei 1814, 43 (vgl. 41) en Portugal 1826, art. 96. In Fr. 1791, s. de la rég., 18 (vgl. 2 en 3,) ging het legitieme voor: in 1813 en 1814 benoemde de keizer gedurende zijn afwezigheid de keizerin tot regentes.

3) B. v. Anhalt Bernb. 1850, 91; Reuss jr. 1856, 9; Pr. 1850, 56. Maar Luxemb. 1848, art. 7: electief; vgl. 1856, art. 7, verwijzende naar art. 6, le pacte de famille. (Vgl. bl. 27 noot 3 en bl. 22 noot 3.)

benoeming ¹⁾ met meer ²⁾ of minder beperkte keuze ver-
gund: ze geschiedt dan door hem alleen of met de
stenden ³⁾. Eenige dier staatsregelingen ⁴⁾ kennen den
vorst het regt toe, om zelf voor het geval van eigen
verhinderling, maatregelen te nemen.

Bij het legitime regentschap gaat in enkele der duit-
sche grondwetten de gemalin voor ⁵⁾.

Men verplaatste in 1848 het voorschrift van art. 39 ⁶⁾
naar de afdeeling van de voogdij, waar het bij behoorde;
op die verplaatsing was in het voorstel ⁷⁾ van 1844 aan-
gedrongen.

1) Han. 1840, 18 § 1.

2) Han. 1840, 18 § 2.

3) Old. 1852, 21; Cob. 1852, 15.

4) Beijer. 1818, II. 11; Saksen 1831, 9 § 1; Wald. 1852, 20. —
Vgl. bij art. 42: bl. 34.

5) Anh. Bernb. 1850, 91; Wald. 1852, 20; Cob. 1852, 17:.. Ge-
mahlin des Herzogs, sofern aus dessen Ehe mit derselben ein zur un-
mittelbaren Nachfolge berechtigter noch nicht regierungsmündiger Prinz
vorhanden ist; vgl. Kurh. 1831, art. 7 en 1852, art. 6.

6) Vgl. art. 46 der vorige grondwet: de bepaling omtrent het toezigt
op den persoon volgde onmiddellijk op die, welke de waarneming van het
gezag regelde.

7) Vgl. Handel. 1845, bl. 62, 119, 179, 221; Mr. THORB. Aant. I.
p. 90. Proeve, (1840) art. 35. Mr. P. G. VAN GHERT: de zaak der grond-
wetsherziening getoetst aan de wetenschap van het moderne staatsregt
(1848), p. 54, keurt de verplaatsing af; hij noemt dat artikel 46 van
de vorige gr. „eene aanvulling van art. 45 . . . terwijl gemeld art. 46 niet
betreft de voogdij, en dus daaronder niet kan worden gebracht, maar de
curatele . . .”

Zie de eindwoorden van den eed in art. 38, in verband met den
wenk, gegeven in de mem. v. toel. op het voorstel van 1844: Handel.

ART. 45.

De Regent legt, in eene vereenigde zitting van de beide kamers der Staten-Generaal, in handen van den voorzitter, den volgenden eed of belofte af:

„Ik zweer (beloof) trouw aan den Koning; ik zweer (beloof), dat ik in de waarneming van het Koninklijk gezag, zoo lang de Koning minderjarig is (zoo lang de Koning buiten staat blijft de regering waartoe nemen), de Grondwet van het Rijk steeds zal onderhouden en handhaven.

„Ik zweer (beloof), dat ik de onafhankelijkheid en het grondgebied des Rijks met al mijn vermogen zal verdedigen en bewaren; dat ik de algemeene en bijzondere vrijheid, en de regten van alle des Konings onderdanen, en van elk hunner zal beschermen, en tot instandhouding en bevordering van de algemeene en bijzondere welvaart, alle middelen aanwenden, welke de wetten ter mijner beschikking stellen, gelijk een goed en getrouw Regent schuldig is te doen.

„Zoo waarlijk helpe mij God Almagtig!” („Dat beloof ik!”)

De eed, niet voorgeschreven in de constitutie van 1806,

p. 62: „Art. 46 (van de gr. 1840), in 1815 niet ter regter plaats ingelascht, mist daarenboven het noodig verband met art. 47 en 48. Beide gebreken worden door de voorgedragen verandering hersteld, die, aangenomen, denkelijk tot weglating der woorden van het eedsformulier in art. 41 (vgl. ons art. 38): „en mij bijzonderlijk zal toeleggen, om den Koning gehechtheid aan de Grondwet en liefde voor zijn volk in te boezemen,” zal doen besluiten.”

noch in de grondwet van 1814, kwam in die van 1815 ¹⁾, met eenigzins andere redactie dan thans, voor. Daar volgde hij onmiddellijk de bepalingen die het regentschap gedurende de minderjarigheid regelden, maar werd in de latere ontwerpen tusschen de bepalingen, die het regentschap wegens andere redenen van ongeschiktheid beschrijven, teruggeschoven.

„in eene vereenigde zitting . . . voorzitter” ²⁾. Den voorzitter van de eerste kamer, in geval eener nieuwe zitting benoemd door wie het koninklijke gezag waarneemt, d. i. den regent, want deze erlangt niet eerst ³⁾ na en door zijn eed tot de uitoefening ook van dit regt de bevoegdheid.

„*eed of belofte*” ⁴⁾. De grondwettelijk gegeven keuze van zweren of beloven ⁵⁾ heeft zich, als uit onze staats-

1) THORB. Aant. I. p. 87.

2) Vgl. Sete org. 5 févr. 1813, art. 33 (en 35): . . . à l'empereur mineur.

3) Anders b. v. const. 1791, section de la rég. art. 12; Pruisssen 1850, 58 § 2; Schw. Sond. 1849, 55 § 3 (maar vgl. Ges. 1852, 13 en 1857, 18); Belg. 1831, art. 79 § 3 en 83 § 2 (vgl. 80 § 2); Lux. 1848, 8 § 2 (anders in 1856). Er is bij ons geen tijd bepaald, zelfs geen „zoodra mogelijk” (vgl. art. 50 en 51), zooals in eenige buitenl. staatsregelingen: zie Schw. Sond. 1849, 55 § 1, vgl. § 3: sofort; Wald. 1852, 21: sofort. Beijer. 1818, II. 16: gleich nach dem Antritte der Regentschaft. — Men denke aan den spoed, waarmede in 1751 de prinses-gouvernante den eed aflegde.

4) Mr. VOORDUIN, p. 141, vgl. 137: „in plaats van gelofte is bij de eerste nota van wijzigingen, gesteld: belofte.”

5) Art. 83 voegt er bij: „ieder op de wijze zijner godsdienstige gezindheid,” evenzoo art. 125: deze bijvoeging werd uit de gr. 1815 overgenomen, die alleen voor deze gevallen van eed of belofte sprak: toen men de zaak zelve uithreidde, bleef deze bijvoeging (waarover vgl. Mr. VAN ASSEN, Taal der gr. bl. 172,) tot de vorige gevallen beperkt; vgl. nog Mr. v. LENN. Aanm. (1848) p. 15 v. en Mr. A. J. NIEUWENHUIS, het ontw. v. gewijz. gr. 1848, bl. 9.

regelingen blijkt, zeer traag ontwikkeld. Het beloven en verklaren in de staatsregelingen van 1798¹⁾ en 1801²⁾, maakte plaats voor beloven *en* zweren in de staatsregeling van 1805³⁾, en voor zweren in de constitutie⁴⁾ van 1806. De grondwet van 1814⁵⁾ liet den vorst zweren, en gaf aan de staten-generaal en aan de staten der provinciën in de artikelen 62 en 82⁶⁾ de keuze tusschen zweren en beloven, maar in de artikelen 29 en 31 weer niet. De grondwet van 1815, die ook voor voogden, regent en raad van state⁷⁾ den eed voorschreef, trad in het spoor van 1814, alleen aan de artikelen 84, 88 en 138 de keuze verbindende⁸⁾. In de proeve van Mr. THORBECKE en in het voorstel van 1844 werd dezelfde weg gevolgd: ook in het ontwerp van de commissie van 17 Maart. Het voorstel van 19 Junij breidde de keuze over alle eeden uit, en voegde er aan het eind de woorden: („Dat beloof ik!”) bij⁹⁾.

1) Artt. 11, 26, 36, 88, 295 § 9; regl. A, 5.

2) Art. 106: „ik belove.”

3) Art. 87: „Ik belove en zwere . . .”

4) Art. 18 en 50. Zie nog. schets, art. 3, 26, 42.

5) Art. 28, vgl. 133.

6) Maar de bepaling eindigde nog steeds met de woorden: „zoo waarlijk enz. :” dit slot werd eerst bij het voorstel van 19 Junij gewijzigd.

7) Art. 42, 45, 49.

8) Vgl. Mr. v. ASSEN, t. a. p. p. 172 v. : in zijn opsomming kan men nog art. 53 en 54 van de gr. 1840 opnemen.

9) Vgl. over den eed nog Mr. THORB. Aant. I. 98; ook RAEPSANT VI. (Journal) p. 69, 71, 79 v. — In Belg. 1831, art. 80 en 83, heeft men voor koning en regent denzelfden korten eed; vgl. Lux. 1848, 5 en 8: maar in 1856 werd het eedsformulier voor den groothertog verlengd, dat voor den regent gewijzigd.

„Ik zweer (beloof) trouw aan den Koning.” Deze zinsnede, voorkomende in gr. 1840, was weggelaten in het voorstel der negen leden ten jare 1844. De weglating schijnt ¹⁾ tot de „kleine wijzigingen,” die „verbetering van het opstel ten doel hebben,” gerekend te zijn, doch de groote meerderheid ²⁾ keurde haar af ³⁾. De voorstellers oordeelden, dat „de beteekenis die men vindt in het zweren van trouw aan een minderjarigen of anderszins voor de regering onbekwamen koning, zuiverder uitkwam in de bij het voorstel behouden woorden ⁴⁾.” Ook in het ontwerp van 11 April 1848 werden deze woorden ⁵⁾ gemist: men vindt ze in het ontwerp van 19 Junij terug ⁶⁾.

Aan het eind der eerste alinea bevonden zich vroeger nog ettelijke woorden, die het voorstel van 1844 er uit ligtte, omdat ze „reeds in hetgeen voorafgaat vervat” ⁷⁾ schenen ⁸⁾.

1) Mem. v. toel. Hand. 1845, p. 63.

2) Over de „meerderheid” vgl. bl. 155 en 562.

3) Bl. 120.

4) Vgl. bl. 223.

5) Handel. 1848, I. 171; vgl. graaf SCHIMMELPENNING, Rapport en missive, p. 8 en 11.

6) „ik zweer (beloof), dat ik in de waarneming...” vgl. gr. 1840, 44 § 2: „dat ik voorts in ..,” en VAN ASSEN, Taal, p. 54; Mr. THORB. Proeve (1840), art. 42; ontw. 11 Apr., art. 43 en 19 Jun., art. 44.

7) Handel. 1845, p. 63, 120, 180.

8) „ik zweer (beloof), dat ik de...” vgl. gr. 1840: „ik zweer wijders...” met Mr. v. ASSEN, Taal der gr. p. 54, en de proeve van Mr. THORB.; zie Mr. v. LENNEPS verduitsching. —

„de onafhankelijkheid en het grondgebied des Rijks:” vgl. gr. 1840: „de onafh. van het Rijk en de algeheele uitgestrektheid van deszelfs

Artikel 3 van de wet op het regentschap (4 Mei 1850, staatsbl. 21) luidde in het regeringsontwerp: „Indien de Staten-Generaal, tijdens de komst van den minderjarigen Koning tot den troon, niet vergaderd zijn ¹⁾), vaardigt de Regent onmiddellijk eene proclamatie uit, waarin de eed, voorgeschreven bij art. 45 der grondwet, wordt opgenomen, onder belofte de aflegging daarvan te zullen herhalen, zoodra de Staten-Generaal bijeenkomen.

De proclamatie wordt in het Staatsblad geplaatst.”

De regering meende, „wel verre van daardoor aan het voorschrift van art. 45 te kort te doen, . . de bedoelingen des grondwetgevers aan te vullen ²⁾ voor zoodanige gevallen, als hij bij het stellen van algemeene beginse-

grondgebied,” met Mr. THORB. Aant. I. p. 99 en VAN ASSEN: Taal, p. 56: ook de artikelen 42 en 46 van Mr. THORBECKE's proeve. —

„dat ik de algemeene . . .” vgl. THORB. Aant. I. p. 99, 100. —

„elk hunner:” in de plaats van gr. 1840: „ieder derzelve;” gewijzigd reeds in Mr. THORBECKE's proeve. Vgl. ook met art. 51, waar deze woorden zijn achterwege gelaten. —

„schuldig is te doen.” gr. 1840: „schuldig is en behoort te doen;” gewijzigd in het ontwerp van 19 Junij.

1) Zie de wet van 22 Maart—12 Sept. 1791, loi relative à la rég., die bij de fransche const. van 1791 is gevoegd, art. 5 en 6, en de const. zelve, section de la rég. art. 12 § 2; vgl. wet van 30 Aug. 1842, art. 5 § 2, en HELLO, du rég. const. II. 209 (3me éd.); wat de schrijver daar van Engeland zegt, is geheel onjuist: vgl. STEPHEN, t. a. p. II. p. 365 en BLACKSTONE t. a. p. I. p. 177 v., te vgl. met BLACKSTONE, 2^{en} druk 1766, I. p. 188; 7 en 8 WILL. III. c. 15; 6 ANNE c. 7; 37 GEO. III. c. 127.

2) Vgl. considerans; ook het advies van den heer DE FREMERY, (bl. 44 v. van de verslagen), betoogende, dat de buitengewone wetgevende vergadering niet over iets anders dan het in gr. art. 41 genoemde bepalingen geven mag: dat al het overige aan de gewone wetgeving toekomt; vgl. Mr. GROEN VAN PRINSTERER, Adviezen II. p. 590.

len, moeilijk alle heeft kunnen voorzien" 1). Het artikel, ontleend aan de fransche wet van 30 Aug. 1842 2), werd door eenige leden wegens overbodigheid, door andere, met het oog op art. 38, als onbetamelijke aanvulling van de grondwet, afgekeurd; sommigen wenschten „aanvulling . . . met eene bepaling voor het geval, dat de beide kamers der staten-gen., hoewel de zitting nog voortduurt, op de gewone plaats van bijeenkomst niet aanwezig zijn. Andere leden wilden daarenboven den termijn bepaald hebben, binnen welken de regent den eed voor de beide kamers zou moeten afleggen, en zulks ook inzonderheid voor het geval van ontbinding van een of beide de staatsligchamen." Men had, antwoordde de regering, gedacht aan art. 97: „niet vergaderd," maar in het artikel werden nu de woorden „of hunne bijeenkomsten tijdelijk geschorst zijn," ingelascht 3).

ART. 46.

Wanneer de Prins van Oranje zijn achttiende jaar vervuld heeft, is hij, in het geval van art. 42, van regtswege Regent.

Een regentschap van regtswege, reeds in de schets van HOGENDORP neergelegd, gevolgd in de grondwet van

1) Mem. v. toel.; zie bijl. tot de vereen. z. p. 2. — Vgl. bij art. 41, bl. 26 en 27.

2) Art. 5 § 2, waarvan te dezen opzichte het ontwerp geheel anders luidde.

3) Bijl. tot de vereen. z. bl. 11 en 13.

1814, en in onze latere staatsregelingen, hoewel gewijzigd, overgenomen ¹⁾). Evenmin nu als in de grondwet van 1815, staat het artikel onmiddelijk bij die waar 't mede zamenhangt: doch het noemen van art. 42 neemt alle misverstand ²⁾ weg. Deze verbetering is aan het ontwerp van 11 April 1848 ontleend. Den eed te plaatsen na ons artikel, de proeve van Mr. THORBECKE had er toe kunnen leiden: men keurde zulks, schijnt het, onnoodig; het is alsof men meende, de bepaling van ons artikel toch vooral onmiddelijk voor die van art. 47 te moeten stellen: art. 26 van de gr. 1814 mag daartoe hebben aanleiding gegeven.

„*de Prins van Oranje.*” Zie art. 32; een broeder des konings, vermoedelijk erfgenaam van de kroon, voert dezen titel niet ³⁾).

1) Gr. 1814, 26 § 1; gr. 1815, 48; vgl. schets v. HOG. art. 19 § 15 en Mr. THORE. Aant. I. p. 90 v.

2) In het voorstel van 1844 sloeg het art. 45 niet op het voorafgaande: men had het art. 47 van gr. 1840 onveranderd gelaten, maar ten gevolge van de voorgestelde wijzigingen, zoude het onmiddelijk na den eed van den regent zijn gekomen.

3) Ofschoon de redactie van gr. 1815, art. 36, volkomen aan die van gr. 1848, art 32, gelijk was, had men destijds in verband met art. 12 v. en 30, misschien eenige aanleiding om een ruimer opvatting te kiezen; maar zie thans art. 27. HOGENDORP schreef (Bijdr. VIII. bl. 233; vgl. schets, art. 11 en gr. 1814, art. 17): „Is de vermoedelijke erfgenaam meerderjarig, zoo is hij van regtswege regent;” vgl. proclamatie van 16 Maart 1815: „begeeren en bepalen Wij., dat voortaan de vermoedelijke erfgenaam van het koningrijk der Nederlanden zal aannemen, voeren en behouden den naam en titel van Prins van Oranje;” vgl. RAEPSAET, Oeuvres VI. p. 68: art. 17 (zie gr. 1814, art. 17). Il est résolu de substituer aux mots *fils aîné* les mots *prince héréditaire*; vgl. p. 98, 114, 115. — Art. 29 van Mr. THORBECKE's proeve, de

„van rechtswege:" terstond na de wet van artikel 43.

Volgens Mr. VAN ASSEN ¹⁾ is de achttienjarige prins van Oranje-regent meerderjarig. De heer VAN DER DOES DE BLIJ ²⁾ schrijft: „de onbestaanbaarheid van de minderjarigheid met de uitoefening van het Koninklijk gezag ... is .. begrepen in de voorschriften der Grondwet. In art. 40 staat: „gedurende de minderjarigheid van den Koning wordt het K. g. waargenomen door eenen Regent;" beteekent dit niet duidelijk, dat zelfs de Koning zijn gezag niet kan uitoefenen, zoolang hij minderjarig is, en zou dan een Regent het wel kunnen doen?" Maar art. 40 schijnt niet over elke, alleen over 's konings minderjarigheid te handelen; en deze is, reeds uit art. 34, exceptioneel. De heer VAN BEMMELLEN ³⁾ komt langs een anderen weg, in dit opzigt tot hetzelfde resultaat als de vorige schrijver: hij wijst ⁴⁾ op 's minder-

artt. 36 en 37 der gr. 1815 zamentrekkende, luidde: „de vermoedelijke erfgenaam van de kroon, die den titel voert van prins van Oranje, geniet ..;" evenzoo art. 32 in het voorstel van 1844 (Handel. 1845, bl. 31, 118): de kamer zag er uitbreiding in, en bij de beantwoording lieten de voorstellers de bepaling wegvallen (bl. 177). Op nieuw door de comm. van 17 Maart en door de regering (19 Junij) voorgesteld, en — om andere redenen dan een uitbreiding — in het voorloopige verslag afgekeurd, nam haar de regering terug, en het artikel (nu 32) bleef onveranderd; vgl. Mr. VOORDUIN op de artt. 32 en 33; Mr. DE LA BASSE-COUR CAAN, Adm. regt, I. 1. p. 62 v.; Mr. BOISSEVAIN, Grondwet, p. 70 v.

1) Taal der gr. p. 241 (vgl. met p. 49): „door regent te zijn wordt hij meerderjarig."

2) Bedenkingen tegen de beweerde meerderjarigheid, p. 33.

3) Mr. P. v. BEMMELLEN: de grondw. meerderj. enz. (1858.) p. 17, 28, 24; vgl. Naschrift. (1859.) Zie aldaar p. 9 v. voor de bestrijding van den genoemden grond van den heer DE BLIJ.

4) P. 7 van het naschrift; vgl. p. 3.

jarigen „volstreckte persoonlijke afhankelijkheid van den voogd.. Die uitoefening (van het koninklijk gezag) door een onder voogdij staand persoon is uit den aard der zaak onmogelijk, en in strijd met de grondwet, welke den koning binnen zijne grondwettige bevoegdheid de door niemand beperkte uitoefening zijner souvereiniteit toekent.” Volgens dezen schrijver zou „het aannemen der mogelijkheid van een onder voogdij staanden Prins-Regent... tot zeer vreemden strijd met de grondwet kunnen voeren:” als voorbeelden worden de artikelen 48 en 26 § 2 genoemd. Bepalingen van het burgerlijke regt wijken voorzeker voor uitzondering in de grondwet, doch niet verder dan die uitzondering gebiedt: de onmogelijkheid van volledige nakoming geeft tot volledig opheffen nog geen regt.

Is inderdaad de beweerde onbestaanbaarheid op voorschriften van onze grondwet gebouwd? „De tegenstrijdigheid,” zegt Mr. VAN BEMMELLEN ¹⁾, „die steeds tusschen de vermogensrechtelijke onzelfstandigheid en het uitoefenen eener hooge ambtsbevoegdheid bestaat, klimt hier tot eene staatkundige onmogelijkheid, tot eene dwaasheid.” De „onmogelijkheid” schijnt op de „dwaasheid” gegrond ²⁾, en deze werd overdreven. Men heeft, wat min wenschelijk werd gekurd, niet aanwezig, men heeft het onmogelijk genoemd. Maar te regt schreef D. P. in het Weekblad van 23 Augustus 1858: „Nu willen wij aannemen, dat er redenen van staatsbelang kunnen bestaan, om den prins-regent meerderjarig te verklaren,

1) Naschrift. p. 6.

2) Vgl. DE BIE's Bedenkingen. p. 33.

maar dat is de vraag niet. De grondwet heeft dit niet gedaan; dat kan een misslag zijn; maar die misslag geeft ons nog het regt niet, om in de grondwet iets te lezen, wat er niet in staat 1)."

Met alle regt merkte overigens de heer VAN LIMBURG STIRUM 2) op, dat in dezen het argumentum a contrario niet 3) op art. 34 mag toegepast worden: de eenige, doch voldoende grond voor het niet aannemen van 's regents meerderjarigheid ligt hierin, dat deze uitzondering 4) niet in onze wetgeving voorkomt.

Voor de vraag van Mr. THORBECKE 5) naar aanleiding van de artikelen 40, 46 en 47 van de vorige grondwet: „Wanneer de Prins van Oranje . . van regtswege als regent is opgetreden, zal dan het toezigt op den persoon des Konings evenwel door de staten-generaal, buiten den

1) Vgl. Themis 1858, p. 444 en 447. (Mr. LEVYSOHN.)

2) De meerderj. v. d. vermoed. erf. (1858.)

3) Maar Themis 1858, p. 448: „als de grondwet zegt, dat de koning op zijn 18de jaar meerderjarig is, dan besluit ik daaruit, dat de Pr. v. Oranje, zoolang hij niet is koning, tot zijn 23ste jaar minderjarig blijft.”

4) Zie Mr. THORB. Aant. I. p. 90 v. De heer THORBECKE noemt art. 47 van de gr. 1840 een uitzondering op den gemeenregtelijken regel. — Gr. 1814, art. 26 § 1 luidde: „Wanneer de Erfprins in zoodanig geval meerderjarig is, zoo is Hij van regtswege Regent;” vgl. art. 18, 19 en 33; ook Mr. THORB. Aant. I. p. 91. — Vergelijkt men HOGENDORP's schets, art. 19 § 16: „Is dan de Erfprins meerderjarig, zoo is hij geboren regent;” en de artikelen 5, 11, 16 en 17 daarvan met zijn opvatting van de grondwet van 1815 (zie bl. 47 noot 3), dan schijnt deze staatsman wel bedoeld te hebben, dat de erfprins op 18jarigen leeftijd zou meerderjarig wezen. Vgl. nog Mr. VAN BEMMELN, de grondw. meerderj. (1858) p. 19, en het naschrift (1859), p. 144 v.

5) Aant. I. 90. — Zie het bij art. 47 omtrent de medewerking van den regeringsraad opgemerkte.

regent als zoodanig, worden ingesteld?" voor die vraag is bij de tegenwoordige redactie van de artikelen 36 en 37 geen aanleiding meer.

ART. 47.

Totdat in het geval, in art. 42 aangewezen, de Prins van Oranje of de benoemde Regent het regentschap heeft aanvaard, wordt het koninklijk gezag waargenomen door de vergadering, zamengesteld als in art. 42 is voorgeschreven.

Helzelfde vindt plaats, zoo, bij overlijden des Konings, een Regent voor den minderjarigen opvolger of ook de bevoegde opvolger ontbreekt, totdat de benoemde Regent of opvolger de regering heeft aanvaard.

De leden van deze vergadering leggen in handen van den door hen gekozen voorzitter, en deze in eene vereenigde zitting van beide Kamers der Staten-Generaal, den volgende eed of belofte af:

„Ik zweer (beloof), dat ik, als lid (voorzitter) van dezen Regeringsraad, in de waarneming van het koninklijk gezag de Grondwet zal helpen onderhouden en handhaven.

*„Zoo waarlijk helpe mij God Almagtig!" („Dat be-
loof ik!")*

De grondwet van 1815 noemde in art. 49 § 1 drie gevallen: wanneer de prins van Oranje, bij de ongeschiktheid van den persoon des konings, zijn achttiende

jaar niet heeft vervuld, en er dus een regent moet benoemd worden, tot die voorziening; voorts haar artikelen 27 ¹⁾ en 44 ²⁾. Zij dacht enkel aan de voorziening ³⁾, hetzij dan van rechtswege, hetzij door de wetgevende magt, niet aan de aanvaarding: ons art. 47 is ruimer gesteld.

Terwijl daarentegen de grondwet van 1815 naar haar artikel 44, dus ook naar art. 44 § 2, verwees, gewaagt ons artikel alleen van het geval, „zoo, bij overlijden des Konings, een Regent voor den minderjarigen opvolger ontbreekt,” en zwijgt van de opvolging in het regentschap. De regeringsraad zal in zoodanig geval, even als wanneer de bestaande troonopvolger afwezig is ⁴⁾, naar analogie van art. 47 moeten optreden: hetzelfde geldt na afstand van de kroon ⁵⁾.

De eed ⁶⁾ is verkort. De uitdrukking, waar hij in

1) Vgl. ons art. 24 § 2.

2) d. i. indien de bepaling van ons art. 41 niet werd nagekomen.

3) Mr. THORB. Aant. I. 92; vgl. TEN ZELDAM GANSWIJK, Bijdr. tot de gesch. v. h. staatsbestuur in ons vaderl. gedurende de jaren 1813-1845, II. 1. p. 65.

4) Vgl. § 2: „ontbreekt;” maar nu wordt niet meer, als in gr. 1815 en in 't voorstel van 1844, naar artikel 24 § 2 verwezen.

5) Vgl. art. 97.

„*waargenomen*”: zie bij art. 44 (bl. 33).

„*de vergadering*”: vgl. ook § 3: „door hen gekozen voorzitter”, en bij den eed: „regeringsraad,” met het opstel van gr. 1815, art. 49: deze wijzigingen zijn het gevolg van de redactie van art. 42 § 2.

„*deze in eene vereenigde zitting*”; naar gr. 1815, art. 49: „deze in tegenwoordigheid der vergadering”, waardoor toen de raad van state werd aangeduid; vgl. gr. 1815, art. 45.

6) Vgl. artt. 45 en 51. In 1814, art. 26, kwam geen eed voor: vgl. RAEPSAET p. 69 en 81; ook Mr. THORB. Aant. I. p. 87, 91, 98 v.

1815 mede eindigde, strookte niet met het ruimer opstel van onze § 1 en § 2.

Het optreden en handelen van den regeringsraad moge „anormaal,” „tijdelijk” ¹⁾ heeten, het wordt door den regel, dat het koninklijk gezag niet slaapt, en geenerlei beperking lijdt dan uitdrukkelijk genoemde, beheerscht. Er waren, volgens Mr. THORBECKE ²⁾, vrij wat uitzonderingen op de uitoefening van het koninklijke gezag, naar de bepalingen der vorige grondwet: hij noemde de artikelen, waarin „de statengeneraal alléén handelende voorkomen.” Destijds kon de enger bepaling van art. 48 § 1 het beginsel van het „nimmer slapen” doen in twijfel ³⁾ trekken: onze tegenwoordige grondwet, zoowel in de stukken die haar ontstaan toelichten, als in haar eigen taal, vercorlooft dien twijfel niet. Maar toen gold als nu, dat het koninklijke gezag, waar het aan regeringsraad ⁴⁾ of regent wordt toevertrouwd, zich, behoudens stellige bevoegdheidsinkorting, in geheel denzelfden kring, als of het door den koning zelven wierd waargenomen, bewegen mag ⁵⁾ en moet. Om die reden zullen

1) Zie de memorie van beantw. in 1848.

2) Aant. I. p. 92 v.

3) Doch vgl. het verslag der comm. van 17 Maart 1848: „art. 40 der gr. (van 1840) is ook niet in overeenstemming met de verordeningen in artt. 42 en 48, volgens welke het k. g. niet slaapt, maar bij ontstentenis of onbekwaamheid van den persoon des konings, wordt waargenomen, hetzij door een Regent, hetzij door den Raad van State.”

4) Zie bij art. 198.

5) Frankrijk 1791, section de la royauté, art. 7 § 2: les ministres sont tenus, sous leur responsabilité, de faire tous les actes du pouvoir exécutif, maar zij hadden de sanctie der wetten niet: vgl. s. de la rég. art. 13, en loi mars-sept. 1791, art. 15 § 2 en § 3. — Vgl. Belg. 1831,

de statengeneraal slechts dan alleen handelen, wanneer zulks is voorgeschreven.

Mr. DE BOSCH KEMPER ¹⁾ schrijft: „de statengeneraal, wanneer de koning buiten staat geraakt de regering waar te nemen, of wanneer hij overlijdt, zonder dat hij een wettigen opvolger heeft, benoemen ²⁾ den regent en den koning.. De statengeneraal zijn de hoogste magt, wanneer de koning ontbreekt. De statengeneraal oefenen echter nimmer zelven het koninklijk gezag uit, maar dragen het slechts op (zie art. 47).” Moet hieruit worden afgeleid, dat volgens Mr. DE BOSCH KEMPER de regeringsraad tot de benoemingen naar artt. 24 § 2

art. 79 § 3: à dater de la mort du roi et jusqu'à la prestation du serment de son successeur au trône ou du régent, les pouvoirs constitutionnels du roi sont exercés au nom du peuple belge, par les ministres réunis en conseil et sous leur responsabilité; (RIVORT voegt er bij: dans ce cas il n'y a plus d'inviolabilité; elle est personnelle au roi;) vgl. art. 85: bij ontstentenis van den koning, wordt er eerst een regent benoemd: vgl., in Febr. 1831, de benoeming van SURET DE CHOKIER, welke echter van geheel exceptioneelen aard was: zie de rede van NOTHOMB bij JUSTE, t. a. pl. p. 284: la régence que nous voulons instituer n'est pas dans la loi fondamentale; l'existence du congrès investi du pouvoir constituant rend notre situation tout-à-fait exceptionnelle; le congrès est, à cet égard en de hors de toute constitution... La puissance législative doit rester concentrée dans cette assemblée. Le régent n'aura que le pouvoir exécutif.— Vgl. Griekenland 1844, 43 en 45. — In Pruisen is het Staatsministerium verantwoordelijk. Zweden 1809, art. 39 en 40 behelzen beperking, maar art. 41 niet; vgl. Sp. 1845, art. 59 § 2; ook de régence provisoire van Sp. 1812, 189 v. en Sp. 1837, art. 58; Port. 1822, art. 145.

1) t. a. p. p. 170.

2) En p. 178 v.: „Aandeel in benoemingen. — § 133: De statengeneraal benoemen met den koning, in de gevallen van art. 41 en 36, den regent en de voogden.”

en 44 niet medewerkt? ¹⁾ Men vindt in de afdeeling der grondwet: *van het Regentschap*, nergens het voorschrift, dat de statengeneraal alleen zullen handelen: art. 44, vergeleken met art. 41, geeft geen aanleiding om de medewerking van den regeringsraad uit te sluiten. Maar art. 24 § 2? Het oogmerk is geweest, de statengeneraal alleen te laten beslissen, maar de voor een dergelijke uitzondering onmisbare duidelijkheid van redactie, is uit het regeringsontwerp, na door de memorie van toelichting ²⁾ met regt te zijn geprezen, met de memorie van beantwoording ³⁾ verdwenen.

1) Mr. DE LA BASSECOURE CAAN, Adm. regt, I. 1. p. 38 v. schrijft: „De troonopvolging is drieërlei: *a.* bij erfregt, *b.* bij benoeming door den koning en de stateng. gezamenlijk, *c.* bij benoeming door de st.g. in dubbelen getale, art. 24 al. 2. der gr. — Volgens art. 47 al. 2. der gr. zal in dat geval het koninklijke gezag worden waargenomen door den raad van state, vereenigd enz.”

2) Vgl. verslag der Comm. 17 Maart: „Art. 26, aangevuld en in art. 24 opgenomen, hebben wij duidelijk, zoo wij meenen, doen zeggen, dat het besluit der St.g. tot benoeming de goedkeuring van den raad van state, anders naar art. 48 der gr. geroepen om het k. g. in zoodanig geval waar te nemen, niet behoeft;” vgl. de memorie v. toel. v. 19 Junij: VOORDUIN, p. 123.

3) VOORDUIN, p. 124. Het artikel luidde in het ontwerp der regering (19 Junij): „§ 1. § 2. Is de opvolger niet benoemd, of ontbreekt hij bij overlijden des konings, dan benoemen de stateng., zamengesteld als in het vorig artikel is aangewezen, dien alléén;” bij de wijziging van hoofdstuk XI en 't „vorig artikel”, veranderde men ook de redactie van art. 24 § 2. Maar door die verandering viel het woord „alleen” weg. — Bij de zwarigheid, dat de regeringsraad, wierd hem in de benoeming deel toegekend, deze zou kunnen vertragen, kan men vergelijken art. 41 (als de benoeming niet bij 's konings leven geschiedde) en

De regeringsraad is zamengesteld (naar gr. 1815, art. 46 § 2 en gr. 1814, art. 25) uit den raad van state¹⁾ en de hoofden der ministerieele departementen. Van den aard en de wenschelijkheid dezer vereeniging was in 1848 meer dan eens sprake²⁾. Volgens het voorloopige verslag: „klinkt het vreemd, dat de vergadering, die (volgens art. 42 en 47) tijdelijke gewigtige functien van uitvoerend gezag zal vervullen, uit twee zulke ongelijksoortige bestanddeelen zal zijn zamengesteld, als den niet verantwoordelijken raad van state en de verantwoordelijke ministers. Er ligt³⁾ daarin een strijd met het stelsel omtrent de verantwoordelijkheid der ministers voor alle regeringsdaden, dien men niet weet op te lossen.” De minister van binnenlandsche zaken herinnerde⁴⁾, dat het „collegie zelf onschendbaar, maar de ministers verantwoordelijk” zouden wezen.

Bij de omstandigheid van art. 24 § 2⁵⁾ en evenzoo

hetgeen over de redactie van art. 24 § 1 tusschen de regering en ver-
tegenwoordiging verhandeld werd. Ook behoeft de neiging tot talmen
niet juist uitsluitend bij den regeringsraad te bestaan. Vgl. Mr. THORB.
Aant. I. p. 69, 90, 92 v. en art. 229 van van de vorige grondwet.

1) Met weglating van de woorden: „de leden daarin gewone zitting
hebbende.” Mr. VAN ASSEN wees op het verschil, dat onder gr. 1840
bestond tusschen deze uitdrukking en: „de gewone leden.” Het weg-
laten hangt met het wijzigen van de laatste afd. van h. II zamen.

2) VOORDUIN, p. 139 v., 179, 187.

3) Vgl. Mr. VAN TETS, t. a. pl. p. 78; zie bij art. 42, bl. 30, noot 1;
vgl. Mr. P. G. VAN GHEERT, de zaak der grondwetsherz. enz. (1848) p. 60.

4) Rede 19 Aug. 1848; zie Handel. 1848, II. p. 278 v., 281; vgl.
bij art. 42, bl. 32.

5) Zie art. 97 § 2: „wordt... geopend”, vgl. met gr. 1840, art. 100:
„de leden openen”; bij dit artikel had Mr. THORB. (Aant. I. p. 271) ge-

in het andere geval waarvan art. 47 § 2 melding maakt, zal de regeringsraad zich terstond moeten zamenstellen; bij dat van art. 42 kan eerst na de in art. 43 gevorderde wet, de „vergadering” als regeringsraad, met het koninklijke gezag bekleed, optreden, en de eed worden afgelegd.

Artikel 51 der grondwet van 1815 luidde: „Indien de Koning aan de Staten-Generaal geen Troonopvolger heeft voorgedragen (art. 25); indien gezamenlijk met dezelfde geene voogdij over den minderjarigen Koning is beraamd (art. 40); indien er geen Regent is benoemd (art. 43), verklaren de Staten-Generaal plegtiglijk welk geval bestaat; en voorzien daarin vervolgens op de gronden hiervoren gelegd bij art. 27, 41 en 44.” De schets van HOGENDORP bevatte geen voorschrift als ons art. 47 (regeringsraad), en trachtte dus door haar art. 20 de wijze van voorziening, bijaldien „geene voorafgaande schikking” gemaakt was, te regelen (vgl. de art. 2 en 16—19): de grondwet van 1814 nam, benevens haar art. 26 § 2, in art. 27 het voorschrift van HOGENDORPS

schreven: „Waarom zal door hem of hen, die grondwettig opkomen voor de uitoefening van het koninklijk regt, ook *dat* niet worden uitgeoefend, 't welk art. 101 aan den koning toelegt? Of is dit wezenlijk de bedoeling van art. 100, even als van art. 45, en heeft men slechts willen zeggen, dat de vergadering op de, in die artikelen bepaalde, tijdstippen *moet* worden geopend? In dit geval, waarschijnlijk op zich zelf en van wege het onmiddellijk volgende art. 101, zou men, met een geringe wijziging, de meening beter hebben uitgedrukt;” en terwijl nu de ontwerpen van Dec. 1844, April en Junij 1848, de uitdrukking: „wordt geopend” behelsden, beweerde de regering in haar memorie van beantwoording: „Het spreekt van zelf, dat de leden der kamer, zonder voorafgaande oproeping bijeenkomende, de vergadering openen.”

schets over: maar terwijl deze van „de gemelde schikkingen” gesproken had, noemde de gr. 1814 haar artikelen 9, 20 en 23: troonopvolging en 's vorsten minderjarigheid; voor curatele of regentschap bij onbekwaamheid van den meerderjarigen vorst werd zoo min in de grondwet van 1814 als in die van 1815 de verklaring van de statengeneraal gevorderd: mogt men dat voorschrift van gr. 1815, art. 51, tot deze beide gevallen uitstrekken 1)?

Weglating werd in de proeve van Mr. THORBECKE, in het voorstel van 1844 en in de latere ontwerpen wenschelijk gekeurd.

ART. 48.

Eene wet bepaalt, bij de benoeming van den Regent of bij de aanvaarding van het regentschap door den Prins van Oranje, de som, die op het jaarlijksch inkomen van de Kroon zal worden genomen voor de kosten van het regentschap.

Deze bepaling kan gedurende het regentschap niet worden veranderd.

De constitutie van 1806 had het bedrag vastgesteld 2); de schets van HOGENDORP en de grondwet van 1814

1) Vgl. Mr. THORB. Aant. I. p. 95 (op gr. 1840, art. 50).

2) Art. 48; vgl. tractaat van Mei 1806, art. 5. Zie Mr. THORBECKE, Aant. I. p. 93.

zwegen; de commissie¹⁾ van 1815 besloot een regel te geven, maar liet het bedrag aan andere dan grondwettelijke bepaling over²⁾).

De bijvoeging, dat deze regeling ook bij de aanvaarding van het regentschap door den prins van Oranje door de wet zal tot stand komen³⁾, vindt men in de proeve van Mr. THORBECKE, art. 44, en in het voorstel der negen leden ten jare 1844, art. 47; in het voorloopige verslag werd deze wijziging gewraakt: men had bezwaar tegen de benaming van *wet* voor een in de vereenigde zitting genomen besluit, men dachtte moeijelijkheid, zoo de som bij een wet in den gewonen vorm moest bepaald worden, en keurde de verpligting, door 't woord *tevens* uitgedrukt, allezins doelmatig. „Bepaling bij *wet*” werd, volgens de memorie van beantwoording, „voorgesteld, niet enkel om geen twijfel over den vorm der bepaling te laten, maar om te doen blijken, dat zij niet door de Staten-Generaal alleen, dat zij niet dan met medewerking van het koninklijk gezag kan worden gemaakt; . . het zou niet volstrekt noodig zijn, dit be-

1) RAEPSAET, VI. p. 69, 98, 114, 158: La commission demande.. si le traitement du régent du royaume doit être déterminé, quant à la somme, par la constitution? Résolu que non. — Si le traitement du régent sera pris sur le traitement du roi? Résolu qu'oui; zie gr. 1815, art. 50.

2) Vgl. grondwet 1815, art. 30 en gr. 1848, art. 27: vooral nu het inkomen der kroon niet meer grondwettelijk is bepaald, is het besluit der commissie van 1815, om het bedrag der kosten van het regentschap langs een anderen weg dan dien der grondwetgeving te doen regelen, nuttig geworden.

3) Even als de uitlating van 't woord *tevens*.

sluit in vereenigde zitting¹⁾ te nemen;" en: „hoe," vroegen de voorstellers, „wanneer de regent niet wordt benoemd, maar het van regtswege is?"²⁾ Het artikel werd, zoo als de negen leden het naar Mr. THORBECKES proeve hadden voorgesteld, in de latere ontwerpen overgenomen.

Indien de prins van Oranje regent wordt naar art. 46, zal hij de som welke hem art. 33 bestemt, bovendien verkrijgen.

Hoe geschiedt de bepaling? Verschillend werd hierover in het jaar 1850 geoordeeld: bij de behandeling van de wet op het regentschap, meenden sommige leden, dat de kosten nu door dezelfde vereenigde kamers tevens moesten geregeld worden; volgens andere, ook volgens de regering, was het de taak der gewone wetgeving. Mogen de woorden: „bij de benoeming," niet zoo worden opgevat, dat ook in dezelfde vereenigde zitting, ja bij dezelfde wet, de kosten worden bepaald? Men stelt er tegen over, dat een andere weg dan die der gewone wetgeving door de grondwet uitdrukkelijk moet zijn aangewezen³⁾. De wet van 28 Julij 1850 (Staatsblad 42) werd gemaakt naar de regelen der gewone wetgeving.

1) Vgl. bij deze woorden hetgeen in 1850, tijdens de behandeling van de wet op het regentschap, hieromtrent door sommige leden werd opgemerkt.

2) Er was reeds op gewezen in de Aant. van Mr. THORB. I. p. 93; vgl. Handcl. 1845, p. 63, 120, 180.

3) Vgl. het algemeene verslag, bijlagen tot de vereen. z. p. 9; mem. van beantw., p. 12; rede van den heer DE FREMERY, verslag van de vereen. z. p. 44: zie bij art. 45, bl. 45, noot 2.

Men leest in de memorie ¹⁾ van toelichting: „Aan de regering is niet ontgaan de zwaarigheid, welke gerekend zou kunnen worden te zijn gelegen in het reeds nu bepalen eener som voor de kosten van het regentschap, welke in mindering strekken moet van het inkomen der kroon, en zulks op een tijdstip, dat dit laatste zelf niet geregeld is, noch kan worden dan bij de eventuele troonsbeklimming van den minderjarigen koning. Het valt niet te ontkennen dat de wetgever bij het vaststellen eener wet als die, bedoeld bij art. 48 der gr., een meer zekeren grondslag zou kunnen verlangen; doch de grondwet beveelt thans reeds eene dadelijke voorziening op dit punt, en aan dit bevel moet worden voldaan.” Volgens het algemeen verslag „uitten onderscheidene leden de meening, dat het verkieslijker ware, in stede eener vaste som, een bepaald deel ²⁾ van het inkomen der kroon voor de kosten van het regentschap aan te wijzen. . .” Maar de regering herinnerde, dat de grondwet, door in art. 48 te zeggen: „bepaalt de som,” de wijze van regeling, welke deze leden aanbevalen, niet gedooft ³⁾.

De som werd op *f* 175,000 bepaald: de regering verklaarde, haar als „middenweg tusschen gr. art. 31 en 33” te hebben gekozen. „Vooraf de leden,” zoo had het algemeene verslag gemeld, „die van oordeel waren, dat de regent ook met de koninklijke waardigheid zou zijn

1) Bijlagen 1849—1850, p. 309.

2) Vgl. Fr. 1804, art. 29, (Sp. 1808, 15; Nap. 1808, III. 3.) met art. 37 en 38 van het Scte org. 5 févr. 1813, MERLIN XI. p. 150.

3) Bijl. 1849—1850. p. 400 v.

bekleed, en uit dien hoofde geroepen koninklijken luister ten toon te spreiden, kunsten en wetenschappen te bevorderen, en in alles den koning te vertegenwoordigen, achtten de som van *f* 175,000 daartoe onvoldoende... Eene meer redelijke verhouding tusschen het inkomen van den regent, die zooveel te bekostigen had, en het inkomen van den minderjarigen koning scheen derhalve te moeten worden in acht genomen." „Maar," zei de regering, „het ophouden der koninklijke waardigheid, het ten toon spreiden van eenen koninklijken luister, vindt men in de gr. nergens van den persoon des minderjarigen konings gescheiden."

Ook in de eerste kamer „viel in eene afdeeling de aanmerking, dat het welligt wenschelijk ware geweest, de som eenigzins hooger te bepalen 1)."

„gedurende het regentschap?" hoe, indien er opvolging in het regentschap is? Moet men de uitdrukking opvatten als: „gedurende de minderjarigheid, gedurende de onbekwaamheid"? Men kan haar ook enger opvatten,

1) Artikel 1 van de wet op de kosten van het regentschap (28 Julij 1850, Staatsblad 42) luidt: „De op het jaarlijksch inkomen der kroon, gedurende de minderjarigheid van onzen troonopvolger, te nemen som voor de kosten van het regentschap, wordt bepaald op *f* 175,000;" in de plaats van: „gedurende de m.", bevatte het regeringsontwerp: „in geval van m.": zie bijl. 1849—1850, p. 309, 400 v. Artikel 2 luidt: „Deze som wordt regtstreeks uit 's Rijks schatkist, aan den Regent uitbetaald, in mindering van het jaarlijksch inkomen der kroon, ingevolge het tweede lid van art. 27 der Grondwet, bij de troonsbeklimming des minderjarigen Konings, door de wet te regelen"; in het ontwerp der regering stond niet: „regtstreeks", maar: „onmiddellijk": de redactie werd, om alle dubbelzinnigheid weg te nemen, door de regering op aandrang der tweede kamer gewijzigd; bijl. t. z. p.

en zal, daar het een beperking van wetgevend vermogen geldt, de engere ¹⁾ beteekenis hebben te kiezen ²⁾.

ART. 49.

De Koning, op wien art. 43 is toegepast, herneemt zoodra mogelijk, de waarneming der regering, krachtens eene wet, waarin die, welke in het genoemde artikel is bedoeld, wordt afgeschaft.

Tot aan deze afschaffing zijn de hoofden der ministeriële departementen, gelijk de voogden, persoonlijk gehouden, aan de Kamers der Staten-Generaal, zoo dikwijls het wordt gevraagd, van des Konings toestand verslag te doen.

Dit artikel, niet bevat in het oorspronkelijke voorstel der negen leden ten jare 1844, werd uitgelokt door het voorloopig verslag en in het gewijzigde voorstel van 1845 opgenomen ³⁾: in 1848 stelde zoowel de commissie van

1) Maar zie in artikel 1 van de wet op de kosten: „gedurende de minderjarigheid,” te vgl. met art. 1 van de wet op het regentschap; zie bl. 26, bij art. 41.

2) Vgl. bij het tweede lid van dit artikel, Fr. const. 1791, s. de la rég. art. 14.

3) Mr. VOORDUIN, bl. 142: „dit artikel werd in het voorstel van 1844 niet gelezen.” — Het voorl. verslag (bl. 119) meldde: „men heeft gevraagd, op welke wijze de koning de teugels der regering zal herneemen.” zie bl. 179 v. voor de mem. v. beantwoording; vgl. bl. 10 en 223 v. — Vgl. Hanover 1840, art. 24: über die.. Frage ist auf dem in § 20 angegebenen Wege zu entscheiden, en eenige voorzorgen; Sak-

17 Maart als de regering ¹⁾ het op nieuw voor.

„*waarneming*.” zie op art. 44 ²⁾.

„*krachtens eene wet*.” komt deze wet met medewerking van den regent, of van den koning zelven tot stand? De grondwet beveelt niet, dezelfde vormen in acht te nemen als bij de artikelen 42 en 43: immers wordt noch verdubbeling noch vereeniging der kamers voorgeschreven; de verklaring, dat het geval van art. 42 ophield te bestaan, geschiedt derhalve op andere wijze dan de verklaring, dat het aanwezig is. Welligt zal men de gronden, die in art. 43 tot het stellen dezer uitzondering leidden, bij art. 49 niet aanwezig achten: ook was het de bedoeling, de verdubbeling der kamers slechts zeer zelden te gebieden ³⁾. De raad van state heeft overigens, uit art. 72 § 2, ook in de afschaffing deel, ofschoon deze niettegenstaande zijn tegengestelde meening geschieden kan.

„*de hoofden der ministeriële departementen*.” vgl. art 89.

Waarom zijn alle hoofden der ministeriële departementen hiertoe persoonlijk gehouden? Vindt deze vermeerdering van waarborg een aanleiding in den gewonen kring hunner verplichtingen, of wel een grond in hun medewerking naar art. 42? Onder den regeringsraad schijnt dit voorschrift, wat de ministers betreft, billijker dan onder een regent.

„*de voogden*.” Hoe wordt in dezen hun persoonlijke

sen 1831, art. 9: gesetzlich; Oldenb. 1852, 26, vgl. 23 en 24; Coburg 1852, 18, vgl. 16. Zie PÖZL, t. a. p. p. 338. Ook Sp. 1812, 196.

1) 19 Junij (met de tegenwoordige redactie).

2) Bl. 38.

3) Zie bij art. 42, bl. 33.

gehoudenheid geregeld? Welligt bij de wet van art. 39: overigens zal B. W., art. 487 v., wel op deze curators, al noemt ze de grondwet voogden, voor zoo ver de wet van art. 39 niet beperkt, toepasselijk wezen.

ART. 198.

Geene verandering in de Grondwet of in de erfopvolging mag gedurende een regentschap worden gemaakt.

Het artikel, door de commissie van 1815 ingelascht¹⁾, stelt een uitzondering, en moet derhalve zoo eng mogelijk worden opgevat. Heeft men recht, aan de uitdrukking van *regentschap* een zoo beperkten zin te hechten, dat het voorschrift niet op den regeringsraad mag worden uitgebreid? Of wordt zij verklaard door den geheelen inhoud van de afdeeling: *van het Regentschap*? Welligt eischen de redenen, die tot het verbod van dit artikel mogen geleid hebben, zoodanig beperkend voorschrift met meer grond voor den regeringsraad dan voor een regent.

Het artikel gewaagt van verandering in de grondwet in het algemeen, en meer in het bijzonder van verandering in de erfopvolging²⁾. HOGENDORP schijnt ook in

1) Mr. THORBECKE, Aant. II. p. 314.

2) Vgl. art. 23 en 24 § 1; Mr. BOISSEVAIN, t. a. p. p. 65. It is provided, schrijft STEPHEN, t. a. p. II. p. 424 v., by 3 and 4 VICT. c. 52, that if there be issue of her Majesty, who at her demise shall be-

deze belemmering van grondwetsherziening geen bezwaar te hebben gevonden: immers hij schrijft ¹⁾ „de overtuiging” te hebben, dat „dit hoofdstuk (grondwet 1815, hoofdstuk XI,) aan het oogmerk beantwoordt,” en dat oogmerk had hij onder anderen omschreven: „om eerbied aan de grondwet te verzekeren.” Daarentegen werd de niet herzienbaarheid der grondwet tijdens een regentschap door Mr. GROEN VAN PRINSTERER bestreden, als „onvereenigbaar met het zoo terecht bij art. 196 aangenomen stelsel eener stuks- en trapsgewijze herziening, eener met de behoefte der natie voortlevende grondwet;.. art. 198 zal, *casu quo*, het tegendeel te weeg brengen van hetgeen daarbij bedoeld is. . Juist omdat herziening niet vergund wordt, zal misnoegen, onrust, spanning, onvermijdelijk zijn ²⁾.”

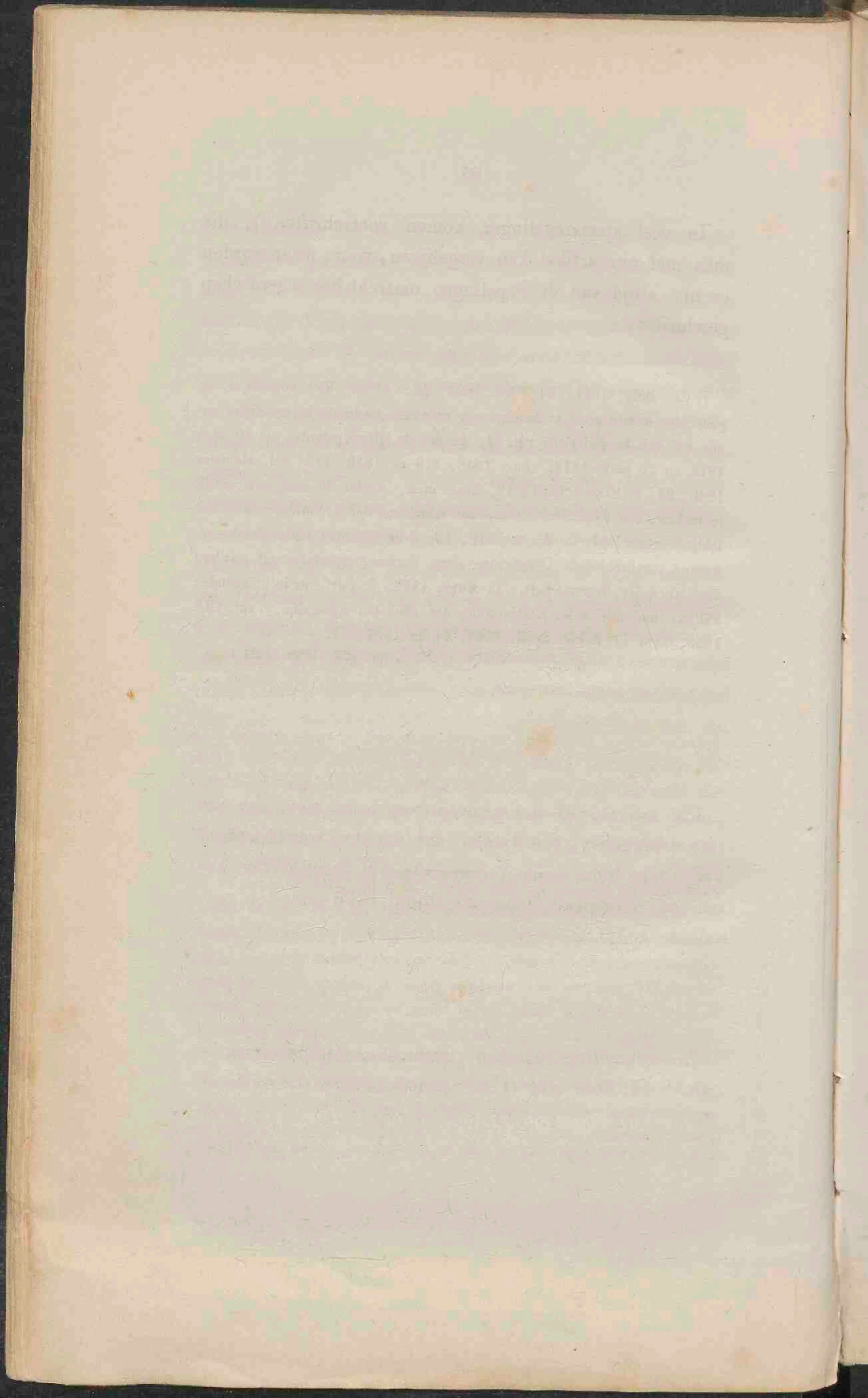
come king or queen of this realm, his royal highness (d. i. prins ALBERT) shall, until such issue attain the age of eighteen, be the guardian of such issue, and shall be entitled in his or her name, and under the style of regent of the united kingdom, to exercise the royal power. The act, however, restrains him from giving the royal assent to any bill for varying the course of succession to the crown, as established by 12 and 13 WILL. III c. 2, or for altering the act of uniformity 13 and 14 CAR. II c. 4, relative to the services and ceremonies of the Church of England, or 5 ANNE c. 8, establishing the Church of Scotland. And it is farther provided, that, if after becoming guardian and regent he should profess, or marry a person who professes, the Popish religion, or should cease to reside in the united kingdom, all the authorities so vested in him shall determine.

1) Bijdr. VIII. p. 398, vgl. 397.

2) Adviezen I. (1856) p. 58 v. en 67; ook de afzonderlijke uitgave van dit advies: Art. 198 der grondwet of de niet herzienbaarheid tijdens een regentschap (1850): p. V en p. 3. Vgl. Mr. DE LA BASSECOUR CAAN, t. a. p. p. 65.

In veel staatsregelingen komen voorschriften ¹⁾, die men met ons artikel kan vergelijken, voor, maar worden er niet altijd van de bepalingen omtrent het regentschap gescheiden.

1) Zie Belg. 1831, 84; Fr. 1804, 23: *Aucun Sete organique ne peut être rendu pendant la régence, ni avant la fin de la troisième année qui suit la majorité*: vgl. 24; zie ook de lettres patentes van 30 mars 1813 en 23 janv. 1814. Lux. 1848, 119 en 1856, 115; vgl. Hanover 1840, 23; in Saksen 1831, 12, heeft men, zonder de zaak onmogelijk te maken, een formaliteit meer, tot waarborg der kroonregten zoo het schijnt, gevorderd; in Wurt. 1819, 15: *Jede während einer Reichsverwesung verabschiedete Abänderung eines Verfassungspunctes gilt nur auf die Dauer der Regentschaft*. In Kurh. 1852, 7: *darf nur in dringenden Fällen, und nur unter Zustimmung der nächsten Agnaten...*; vgl. Old. 1852, 25 § 1; Schw. Sond. 1849, 54 en 1857, 17.

STELLINGEN.

I.

Ongrondwettige wetsvoorschriften mogen door den regter niet worden toegepast.

II.

Uit artikel 291 der gemeentewet volgt niet, dat alle verordeningen, tegen wier overtreding straf was bedreigd, welke niet binnen den termijn van vijf jaren herzien waren en vernieuwd, den 29 Junij 1856 moesten vervallen.

III.

De verhouding tusschen staathuishoudkunde en statistiek werd door SAY (*Cours complet d'économie politique, Paris 1852. II. p. 483*) onjuist opgegeven in de woorden: *l'économie politique est le fondement de la statistique.*

IV.

Ten onregte noemt de heer T. M. C. ASSER (*Verhandeling over het staathuishoudkundig begrip der waarde*, Amst. 1858. p. 258) de grondrente een der elementen van de productiekosten.

V.

Art. 20 B. W. wordt door art. 28 C. P. aangevuld.

VI.

Bij de ontbinding der gemeenschap van winst en verlies heeft de vrouw het regt van afstand, indien het haar niet bij de huwelijksche voorwaarden is ontnomen.

VII.

De facultatieve ontzetting van art. 437, 1° B. W. lijdt door art. 28 C. P. noch uitzondering noch opheffing.

VIII.

In boek III, titel VII, afdeeling 5 B. W. zijn onder de *dienstboden en werklieden* kantoorbedienden niet begrepen.

IX.

Cum ELVERS (*die römische Servitutenlehre*, p. 355) servitus stillicidii non recipiendi definienda est: jus, vermöge dessen der Nachbar... sein Regenwasser nicht ableiten darf, sondern.. dem Servitutberechtigten zukommen lassen muss.

X.

Malc F. O. KÖLLNER (*die Grundzüge der obligatio negotiorum gestorum*, Göttingen 1856, p. 31 seqq.) fr. 6 § 4 et fr. 19 § 2 Dig. III. 5 (de neg. gest.) affert ad probandum, animum negotia aliena gerendi postulari, ut domino rei gestae actio n. g. directa in n. gestorem competat.

XI.

In het geval van art. 176, 3^e lid W. Burg. Regtsv., is materieele valscheid noodzakelijk en voldoende.

XII.

De vervolging wegens bankbreuk is van de faillietverklaring door den burgerlijken regter niet afhankelijk.

XIII.

Titel III, art. 4 (art. 44) van het ten jare 1859 aan-

geboden ontwerp van strafwetboek: *poging wordt met dezelfde straf, als het voltooid misdrijf geboet, verdient afkeuring.*

XIV.

Tot het bestaan van een poging tot oplichting is de afgifte of terhandstelling van gelden enz. noodzakelijk.